БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетингеН

1952 март 14 ПЯТНИЦА № 51 (2481)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинин 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында Хоойлу (1 арын).

Колхоз сууру чылдың-на өзүп турар (1 арын).

М. Гаркушенко—Партия дугайын да ленинчи—сталинчы өөредигнин улуг күжү (2 арын).

Х. Бегзи—Советтерниң организассалыг ажылын хүн-бүрү удуртур (3 арын).

С. Тушков—Эмнелге ажылдакчыларының конференциязы (3 арын).

А. Куклин—Тыванын көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының 1951 чылда ажылының допчу түннели (3 арын).

Улус демократиязының чурттарында (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Тыва областың көдээ ажыл-агыйынга Совет чазактың сагыш салыышкынының чаа илергейлээшкини

Бистиң Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйын мурнакчы областарның деннелинге чедир дүрген чаартып тургузарынга большевик партия, Совет чазак болгаш эш Сталин хүн-бүрү сагыш салып, материал-техниктиг эгээртинмес дузаламчыны чыл-бүрү көргүзүп келген болгаш көргүзүп турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйынга дузалаар хемчеглер дугайында» 1952 чылдың февраль 2-де үндүрген доктаалы болза, Тыва автономнуг областың ажылчы чоннарының дугайында большевик партияның, Совет чазактың сагыш салыышкынының база катап илерээшкини болур. Тодаргайлаарга: чазактын бо доктаалыбиле колхозчуларның чуртталга бажыңнарының тудуунга 500 мун рубль түннүг дедир эгитинмес дузаламчыны, 600 мун рубль түннүг узун хуусаалыг чээлини берип турар. Оон ынай колхозтар тудуунга 140 мун кубометр тудуг ыяжын халаска кезип алыр кылдыр берип турар болгаш 1952 чылда колхозтарга садары-биле 30 санныг автомашиналарны, 12 автоприцептерни, 130 авторезиналарны берип турар.

Тыванын социалистиг чаартылгазының дугайында бо хүн-бүрүнүң сагыш салыышкынын областың ажылчы чоннары өөрүшкүлүү-биле хүлээп ап, большевик партияга, Совет чазакка болгаш эш Сталинга сеткил бодалының ханызындан өөрүп четиргенин илередип турар. Ол сагыш салыышкына, дузаламчыга деткидип, сорук кирген областың көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери 1952 чылда областың көдээ ажыл-агыйының мурнунда салдынган сорулгаларны өй-шаанда бедик шынарлыг күүседир дээш улуг күзел-соруктуг ажылдап турарлар.

Сталинчы сагыш салыышкын болза, колхозтарның организас, ажыл-агыйын моон соңгаар удам быжыдар, тарылга шөлдерин калбартып, оон дүжүттүүн бедидер, ниитиниң малының баш санын көвүдедир болгаш оон продуктулуун бедидер, колхозчу суурларның тудуун калбартыр болгаш колхозчу араттарны сууржун амыдыралга шилчидер хемчеглерже бүгү күштерни болгаш хөрөнгилерни салырын партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарынга болгаш Тыванын ажылчы чоннарынга хүлээдип турар.

Совет чазак сөөлгү чылдарда бистиң областың колхозтарынга үш чартык миллион рубль түннүг дедир эгитинмес дузаламчыны, 20 миллион рубль түннүг узун хуусаалыг чээлини болгаш 375 мун кубометр халаска ажыглаар тудуг ыяжын база хөй санныг машиналарны, тудуг материалдарын, дериг-херекселдерни берип келген. Чазактың дузаламчызының ачызы-биле областың көдээ ажыл-агыйының социалистиг чаартылгазында улуг чедиишкиннер чедип алдынган. Ам арат болгаш тараачын ажыл-агыйларның 85 хуузу коллективтиг ажыл-агыйларда катышкан, чаа колхозчу суурлар өзүп үнген, колхозтарда тарылга шөлдериниң калбарганының болгаш ниитиниң мал ажылының хөгжүлдезиниң түннелинде области социалистиг сектор көдээ ажыл-агыйда кол сектор апарган.

Бир эвес чазактың бо дузаламчыларын район бүрүзүнге, колхоз бүрүзүнге бүрүн ажыглап, күүсеткен болза, ам бар турар чедиишкиннер оон-даа хөй болуру чугаажок. Ынчанмыже, чамдык районнар болгаш колхозтар бо дузаламчыны чөп ажыглаар, айыткан сорулгаларны өй-шаанда күүседир дээш демиселче колхозчу массаларны, бүгү күштерни мобилизастаар талазы-биле четпес ажылдааның фактылары бар болгай. Кызыл району 1951 чылда чазактың бергени халас ыяш материалының хөй кезиин ажыглаваныбиле ол районга эрткен чылдың тудуг планы күүсетинмээн. Таңды болгаш өске-даа элээн хөй районнар ындыг байдал-биле тудуг планын күүсетпээн.

Бистин чазаавыс Тыванын чаа колхозчу амыдыралын бай-шыдалдыг болдурар, колхозчу массаларны сууржун чуртталгаже киирер дээш мындыг халас дузаламчыны көргүзүп турда-ла ону чөп, четче ажыглавайн баар чорукту политика талазы-биле хандыр анализтеп көрбейн, бодун шүгүмчүлетинмейн турарындан үстүнде районнарның колхозтарында бо чылын тудуг материалдарының белеткели база багай чоруп турар. Улуг-Хем районнун Торгалыгда «Күш-ажылдың хостуу» колхозта тудугнун доктаамал бригадазын амга чедир быжыглап тургуспаан.

Оон ыңай, чазактың берген чээли дузаламчызын шын эвес ажыглаар буруу чоруктун чижээ Чаа-Хөл районда «Тиилелге» колхоз көргүзүп турар. Ол колхоз 1949 чылда колхозчуларга чаңгыс-аай хевирлиг бажыннар тудуп бээри-биле 25 мун рубль түннүг чээлини алгаш, 1952 чылга чедир ол колхозчуларны бажың-биле хандырбаан болгаш 16 мун рубльди өскээр ажыглап, чээлиниң политиказын хажыткан күүл бар. Бо чорук районнун партия, совет организацияларының удуртулгазының эрөнгейин, хыналда чогун айтып турар.

Ам 1952 чылда бо четпестерни шуут үндезини-биле узуткаары чугула. Областың партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының мурнунда соңгаарладып болбас чугула сорулга болза, Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйынга Совет чазактын чаа көргүзүп турар дузаламчызының дугайында колхозчуларга болгаш бүгү ажылчы чоннарга калбак тайылбыр ажылын чорудар, 1952 чылда бадылатынган чуртталга бажыңнарының, мал ажылының, будурулгениң болгаш культур-амыдыралдың тудугларының планын күүседиринче оларның бүгү күжүн организастаар, база тудугга чер-черниң тудуг материалдарын болгаш колхозтарда, районнарда бүгү бар турар курлавырларны болдунар шаа-биле ажыглаары болур.

Чер-черде тудугнун ыяш материалының белеткелин дүргедедир, белеткээн ыяштын сөөртүлгезинче тырттар күштерни эвилелдээр, тудуг графигиниң хүн-бүрү күүселдезин хандырар херек. Тудуг бригадаларының составын үргүлчү солуур, ону чаартыр оралдажыышкыннарны болдурбас болгаш стахановчу тудугжуларның дуржулгазын нептередир ужурлуг.

Партия организациялары болгаш колхозтарның баштаар черлери тудуг ажылының айтырыглары-биле хүн-бүрү ажылдаар, учёт болгаш күш-ажылды организастаарынга бригадирлерге дузалажыр, ажылдың тергиин эки шынары болгаш чыл планын хуусаа бетинде күүседири дээш демиселди организастаар хүлээлгелиг.

1952 чылда областың көдээ ажыл-агыйының мурнунда салдынган сорулгаларны—дүжүттү бедидер, ниитинин малының баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дугайында планнарны күүседип, колхозтарның организас, ажыл-агыйын быжыглаар дугайында көдээниң ажыл-ишчилериниң ортузунга социалистиг чарышты организастаары партия организацияларының кол сорулгазы болур.

«Тыва автономнуг областың көдээ ажыл-агыйынга дузалаар хемчеглер дугайында» ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалы болза, областың колхозчуларын, бүгү ажылчы чоннарын чаа күш-ажылчы көдүрлүүшкүнче сорук киирип турар.

Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединин хоойлу-дүрүм төлевилээр комиссияларында

Чоокта чаа, Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң хоойлу-дүрүм төлевилээр комиссияларының катышкан пленарлыг хуралы болуп эрткен.

ССРЭ-ниң кеземче-херээниң чорудулгаларының Кодексизиниң төлевилелин белеткеп турарының дугайында ССРЭ-ниң Юстиция Министри эш К. П. Горшениниң медээзин комиссиялар дыннаан болгаш чугаалашкан.

Ол ышкаш Эвилелдиң Совединиң хоойлу-дүрүм төлевилээр комиссиязының хуралы эш А. Н. Поскребышевтиң даргалааны-биле база Националдар Совединиң хоойлу-дүрүм төлевилээр комиссиязының хуралы эш И. А. Каировтуң даргалааны-биле тус-тус болгулаан. Ол хуралдарга комиссияларның чорудар ажылдарының айтырыгларын чугаалажып көрген болгаш чогуур шиитпирлерни үндүрген.

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң 1952 чылда Күрүне бюджединиң дугайында ХООЙЛУ

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң **доктаадыры болза:**

1. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киргени ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджедин Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң Бюджет комиссияларының илеткелдери-биле хүлээп алдынган өскерилгелери-биле, тодаргайлааргa: бүгү орулгаларын 509.911.608 мун рубль түнге болгаш бүгү чарыгдалдарын 476.920.588 мун рубль түнге, орулгалары чарыгдалдарындан 32. 991. 020 мун рубль түн ажып турар кылдыр бадылаар. Республик болгаш чер-чер бюджеттериниң талазы-биле бюджет хөренгилериниң 1953 чылдың январь 1-че шилчиир артыышкыннарын 2. 962 710 мун рубль түнге бадылаар.

2. Бо Хоойлунуң бир үүлүн өзугаар эвилелдиң 1952 чылда бюджедин орулгалар талазы-биле 411.154.661 мун рубль түнге болгаш чарыг далдар талазы-биле 378.163.641 мун рубль түнге, орулгалары чарыгдалдарындан 32. 991. 020 мун рубль түн ажып турар кылдыр бадылаар.

3. Эвилелдешкен республикаларның 1952 чылда Күрүне бюджеттерин моон адаанда түннерге бадылаар:

	Орулгалар (мун рубль-биле)	Чарыгдалдар (мун рубль-биле)
Россияның Совет Федеративтиг Социалистиг Республиказы	54.716.358	54.716.358
Оон иштинде: республик бюджеди	37.764.343	13.016 102
Чер-черниң бюджеттери	16.952.015	41.700.256
Украин Совет Социалистиг Республика	17.538.195	17.538.195
Оон иштинде Республик бюджеди	13.512.235	5.629.250
Чер-черниң бюджеттери	4.025.960	11.908.945
Белорус Совет Ссциалистиг Республика	3.718.386	3.718.386
Оон иштинде: Республик бюджеди	3.346.711	1.101.415
Чер-черниң бюджеттери	371.675	2.616.971
Узбек Совет Социалистиг Республика	3.337.449	3.337.449
Оон иштинде: Республик бюджеди	2.599.790	1.327.400
Чер-черниң бюджеттери	737.659	2.010.049
Казах Совет Социалистиг Республика	4.427.499	4.427.499
Оон иштинде: Республик бюджеди	3.852.916	2.016.577
Чер-черниң бюджеттери	574.583	2.410.922
Грузин Совет Социалистиг Республика	2.747.417	2.747.417
Оон иштинде: Республик бюджеди	2.400.467	1.257.508
Чер-черниң бюджеттери	346.950	1.489.909
Азербайджан Совет Социалистиг Республика	1.983.489	1.983.489
Оон иштинде: Республик бюджеди	1.638.909	829.107
Чер-черниң бюджеттери	344.580	1.154.382
Литва Совет Социалистиг Республика	1.471.051	1.471.051
Оон иштинде: Республик бюджеди	1.277.395	652.957
Чер-черниң бюджеттери	193.656	818.094
Молдав Совет Социалистиг Республика	1.161.958	1.161.958
Оон иштинде: Республика бюджеди	935.114	529.928
Чер-черниң бюджеттери	226.844	632.030
Латви Совет Социалистиг Республика	1.414.976	1.414.976
Оон иштинде:Республика бюджеди	1.068.283	714.681
Чер-черниң бюджеттери	346.693	700.295
Киргиз Совет Социалистиг Республика	1.066.516	1.066.516
Оон иштинде: Республик бюджеди	918.096	469 367
Чер-черниң бюджеттери	148.420	597.149
Таджик Совет Социалистиг Реепублика	1.012.919	1.012.919
Оон иштинде: Республик бюджеди	864.767	440 832
Чер-черниң бюджеттери	148.152	572 087
Армян Совет Социалистиг Республика	1.273.433	1.273.433
Оон иштинде: Республик бюджеди	1.146.062	691.504
Чер-черниң бюджеттери	127.371	581.929
Туркмен Ссвет Социалистиг Республика	983.171	983.171
Оон иштинде: Республик бюджеди	874.479	474.353
Чер-черниң бюджеттери	108 692	508.818
Эстон Совет Социалистиг Республика	1.059.280	1.059.280
Оон иштинде: Республик бюджеди	874.423	607.160
Чер-черниң бюджеттери	184.857	452.120
Карел-Фин Совет Социалистиг Республика	844.850	844.850
Оон иштинде: Республик бюджеди	788 607	620.063
Чер-черниң бюджеттери	56.243	224.787
Республикалар болгаш чер-черниң бюджеттериниң түнү	98.756.947	98.756.947
Оон иштинде: Республикалар бюджеттери	73.862.597	30 378.204
Чер-черниң бюджеттери	24.894.350	68.378.743

4. Республикалар болгаш чер-черниң бюджеттериниң талазы-биле бюджет хөреңгилериниң 1953 чылдың январь 1-че шилчиир артыышкыннарын моон адаанда түннерге доктаадыр: РСФСР—1.641.491 мун рубль, Украин ССР — 526.146 мун рубль, Белоруо ССР—111.552 мун рубль, Узбек ССР—100.123 мун рубль, Казах ССР—132.825 мун рубль, Грузин ССР—82.423 мун рубль, Азербайджан ССР—59.505 мун рубль, Литва ССР—44.132 мун рубль, Молдав ССР—34.859 мун рубль, Латви ССР—42.449 мун рубль, Киргиз ССР—31.995 мун рубль Таджик ССР—30.388 мун рубль, Армян ССР—38.203 мун рубль, Туркмен ССР—29.495 мун рубль, Эстон ССР—31.778 мун рубль, Карел-Фин ССР—25.346 мун рубль.

5. 1952 чылда республик бюджеттеринден АССР-лерниң болгаш чер-чер Советтериниң бюджеттеринче шилчидилгелерни моон адаанда түннерге бадылаар:

	(Мун рубль-биле)
Россияның Совет Федеративтиг Социалистиг Республиказы	24.748.241
Украин Совет Социалистиг Республика	7.882.985
Белорус Совет Социалистиг Республика	2.245.296
Узбек Совет Социалистиг Республика	1.272.390
Казах Совет Социалистиг Республика	1.836.339
Грузин Совет Социалистиг Республика	1.142.959
Азероайджан Совет Социалистиг Республика	809.602
Литва Совет Социалистиг Республика	624.438
Молдав Совет Социалистиг Республика	405 186
Латви Совет Ссциалистиг Республика	353.602
Киргиз Совет Социалистиг Республика	448.729
Таджик Совет Социалистиг Республика	423.935
Армян Совет Ссциалистиг Республика	454.558
Туркмен Совет Социалистиг Республика	400.126
Эстон Совет Социалистиг Республика	267.263
Карел-Фин Ссвет Социалистиг Республика	168.544
ТҮНҮ	34.484.393

6. 1952 чылда бүгү-эвилелдиң күрүне үндүруглериниң болгаш орулгаларындан республикалар болгаш чер-черниң бюджеттеринче шилчидилгени моон адаанда түннерге доктаадыр:

а) саарылга үндүрүүнүн талазы-биле кирилделерден: РСФСР-ге — 4,1 хуу, Украин ССР-ге—8,5 хуу, Белорус ССР-ге—25,7 хуу, Узбек ССР-ге—2,1 хуу, Казах ССР-ге—29,3 хуу, Грузин ССР-ге—22,3 хуу, Азербайджан ССР-ге —11,9 хуу, Литва ССР-ге—31,6 хуу, Молдав ССР-ге—15,9 хуу, Латви ССР-ге—1,1 хуу, Киргиз ССР-ге—26,9 хуу, Таджик ССР-ге—17,3 хуу, Армян ССР-ге—37,8 хуу, Туркмен ССР-ге—19,8 хуу, Эстон ССР-ге—13,9 хуу, Карел-Фин ССР-ге—51,0 хуу;

б) чондан олча-ажык үндүрүүнүн болгаш колхозчулардан, хуу ажыл-агый кылардан көдээ ажыл-агый үндүрүүнүн талазы-биле кирилгелерден—25 хуу;

в) колхозтарның олча-ажык үндүрүүнүн, ССРЭ-ниң бот болгаш өг-бүле чок, база биче өг-бүлелиг хамаатыларынга онаар үндүрүгнүн талазы-биле кирилделерден, ыяш орулгазындан болгаш чоннун ортузунга сайгарган Күрүне чээшкиннериниң түнүнден—50 хуу;

г) машина-трактор станцияларының талазы-биле орулгалардан: РСФСР-ге, Украин ССР-ге, Белорус ССР-ге, Казах ССР-ге, Грузин ССР-ге, Азербайджан ССР-ге, Литва ССР-ге, Молдав ССР-ге, Латви ССР ге, Киргиз ССР-ге, Таджик ССР-ге, Армян ССР-ге, Туркмен ССР-ге, Эстон ССР-ге, Карел-Фин ССР-ге—25 хуу, Узбек ССР-ге—10 хуу.

Бараанныг эвес операциялардан тырттар үндүрүг талазы-биле кирилделерни 1952 чылдың январь 1-ден эгелеп чер-черниң бюджеттеринче шуут шилчидип турар.

7. ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджединиң күүселдезинин дугайында отчётту орулгалар талазы-биле 422.767.710 мун рубль түнге болгаш чарыгдалдар талазы-биле 413.236.606 мун рубль түнге, орулгалары чарыгдалдарындан 9.531.104 мун рубль түн ажып турар кылдыр бадылаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы
Н. ШВЕРНИК.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретари
А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1952 чылдың март 8.

Колхоз сууру чылдың-на өзүп турар

Барыын-Хемчик районнун Хөнделең сумузунун Ооруктуг Сайыр-Аксынга 1948 чылга чедир-ле чаңгыс-даа тудуг чок турган. 1948 чылда анаа Ворошилов аттыг колхоз организастатынып тургустунган.

Күш-ажылды шын организастап, большевикчи удуртулганы эки чорудуп турарындан көдээ ажыл-агый артелиниң сууру чылдың-на өзүп, чуртталганын, культура-амыдыралдын, мал ажылының тудуглары немежип турар.

Кыска үениң дургузунда артель кежигүннериниң 36 хуузу чуртталга бажыңнары-биле хандыртынган. 1949 чылда ажыткан 4 класстарлыг чаа школада бо чылын 240 уруглар өөренип турар. Эмнелгениң, садыгның чаа тудуглары тургустунган болгаш ам ажылчы чоннарның хереглелдерин хандырып турар.

1951 чылда күрүнеден 15 мун рубль түннүг чээлини колхозчулар ап, ону чөп ажыглаан. Чуртталганың база 20 чаа бажыңнары тургустунган.

Ниитиниң малын шынарлыг кажаалар-биле хандырар дээш колхозчулар багай эвес ажылдааннар. 50 инек, 350 хой кирер, база 40 быза кирер бир-бир кажааларны ажыглалга киирген. Ол ышкаш эргиде туттунган кажааларның септелгези болгаш аар-саар кылыглары кылдынган.

Колхозтун тудуг бригадазында 30 кижи доктаамал ажылдап турар. К. Хөөртүй-оол, К. Мандан, Х. Дүрбүжек, К. Данзытчы-оол, Көк-Байыр ышкаш тудугжу-мурнакчыларның саны өзүп турар.

Артельдин тудуг-сууру дээш колхоз даргазы коммунист эш Даржаа улуг кичээнгейни салып, колхозчуларның күжүн чөп эвилелдеп турар.

Бо чылдың тудуг планын хуусаазының бетинде чедиишкинниг доозар дээш тудугжулар хайыышкынныг ажылдап турар, 3 бажыңнарның ханазын тудуп дооскан, база үш баныңны чаа тудуп эгелээн. Тайгада 850 кубометр тудуг материалдарын кезип, машина оруунда белеткээн болгаш 295 кубометр ыяшты колхоз төвүнде дүжүрген. Көрдүнген тудуг планындан дашхаар клуб, ясли болгаш чазаныр черни тудуп алырыбиле ажыл чоруп турар.

1951 чылдың тудуг ажылынга чедип алган чедиишкиннерин улам быжыглап, бо чылын оон-даа артык чедиишкинерлиг болур дээш Ворошилов аттыг колхозтуң тудугжулары мынчаар ажылдап турар.

Башкыларның методтуг катыжыышкыны

Улуг-Хем районнун Шагаан-Арыг сумузунда 4 школа бар. Ол школаларның башкыларының методтуг катыжыышкынын үргүлчү чорудуп турар. Катыжыышкынны бир дугаарында Улуг-Алаак чедиг чыл школазынга эрттирген. Ийи дугаары Арыг. Үзүү чели чыл школазынга болуп эрткен.

Ук школаларда эге класстарга, эң ылангыя тыва эге класстарга орус дыл башкылаашкынының дугайында дуржулгаларны солчуп эрткилээн. Тыва класстарда орус дыл башкылары В. И. Мурникова, В. И. Логинова оларның дуржулга солчуушкуннуг кичээлдеринге 4 школаларның башкылары олуржуп, боттарының өртектиг саналдарын бергилээн.

Тыва класстарга орус дылды башкылаарының талазы-биле ол башкыларның четпес талаларын шүгүмчүлеп, моон соңгаар кандыг-кандыг методтар-биле башкылаарының сүмелерин тус-тус башкылар бергилээн. Ол ышкаш, ол башкыларның дуржулга солчуушкуннуг эки методтарын өске башкылар боттарының кичээлдеринге ажыглаары-биле шиңгээдип алгылаан. Эң ылаңгыя Арыг-Үзүү чеди чыл школазының II класының башкызы эш Логинованың кичээли эки эрткен болгаш башкының хереглеп турар методу шын болгаш бедик деннелге эрткен.

Оон өөреникчилериниң билии эки, бижимел ажылдарны арыг болгаш чазыг чок кылып турар.

Ол ышкаш Логинованың кичээлдериниң идеялыг деннели база бедик.

База Мурникованың кичээли метод талазы-биле шын тургустунган болза-даа, өөреникчилерниң билии куду, эрткен материалдарны эки билбес болган. Башкы материалды өөреникчилерге дамчыдып бээрде, аар болгаш улуг хемчээлдии-биле эрттирип, тайылбырны көргүзүг материалдары-биле үдевейн турарындан өөреникчилерниң билип алырынга берге болганын башкылар илередип чугаалааннар.

Оон ынай, ол башкыларның кайызы-даа көргүзер материалдарга даянмайн турарын башкылар оларга шыңгыы сагындырган.

Ам дараазының методтуг катыжыышкыны план ёзугаар «Кызыл тук», «Искра» колхозтарның школаларынга чоокку хүннерде эрттер-

Партия дугайында ленинчи-сталинчы өөредигниң улуг күжү

(ВКП(б) ТК-ның 1937 чылда болган февраль-март Пленумунга эш И. В. Сталинныңилеткелиниң он беш чыл болганынга)

Большевизмниң улуг үндезилекчилери В. И. Ленин биле И. В. Сталин большевик партияны революстуг дайынчы партия кылдыр тургускан болгаш кижизиткен. Олар болза, партияны эн-не мурнакчы теория, программа болгаш тактика-биле чепсеглеп, ажылчын ангының дайзыннары-биле кадыг-дошкун демиселге дадыктырган болгаш бүгү-делегейге төөгүлүг тиилелгелерге сну чедирген.

Большевик партияның күжү—оон программалыг, тактикалыг болгаш организастыг принциптериниң чаңгыс-аай чоруунда. Бистиң партиявыс ажылчын ангының мурнакчы ролюн чүгле бодунуң төлептиг-революсчу теориязы-биле болгаш программазы-биле, бодунуң тактиказы-биле күүседип турар эвес, харын бодунуң организастыг чоруу-биле күүседип турар. Ленин биле Сталин партияны организас талазы-биле быжыглаарынче улуг кичээнгейни үргүлчү салып келген болгаш оон хажыдып болбас организастыг принциптерин ажылдап кылганнар. Ол принциптериниң тергини улуг амыдыралчы күжү бистиң партиявыстың хөй чылдыг, алдарлыг ажыл-чорудулгазынга болгаш бүгү-делегейниң бүгү-ле коммунистиг шимчээшкиннеринге хынатынган болгаш шылгатынган.

Лениниң өлүм чок херээниң улуг уламчылакчызы—эш Сталин болза, партия дугайында ленинчи өөредигни бүгү тала-биле сайзырадып, большевизмниң организастыг эртемин бурунгаар шимчеткен болгаш бистиң чүртүвуска социализмни тургузарының төөгүлүг сорулгаларын чедиишкиниг боттандырарынга партияны сырый катыштырган. Эш Сталинның башталгазы-биле большевиктерниң партиязы совет улустуң өжээнниг дайзыннары—даштыкының разведчиктериниң, шпионнарының, өлүрүкчүлериниң болгаш хоралакчыларының агентилери апарган троцкийжи-бухаринчы хоралакчыларны чаза-шапкан. Эш Сталинның удуртулгазы-биле большевиктерниң партиязы эн-не сырый катыжышкынныг болгаш чаңгыс эптиг апарган. Оон ачызы-биле совет улустуң коммунизм дээш демиселинге бодунуң удуртукчу болгаш башкарыкчы ролюн партия чедиишкиниг күүседип турар.

ВКП(б) ТК-ның 1937 чылда болган февраль-март Пленумунга «Партия ажылында четпестерниң болгаш троцкийжилерни база өскедаа ийи арынныгларны узуткаар хемчеглер дугайында» деп эш Сталинның илеткели партия дугайында ленинчи өөредигниң улам ынай хөгжүлдезинге, бодунуң хүрээлениниң улам ынай быжыглаашкыны болгаш оон дайынчы аргалыын бедидер дээш партияның демиселинге тергин улуг ужур-дузалыг болган.

ВКП(б) ТК-ның февраль-март Пленумунга кылган илеткелинге болгаш түңнел чугаазынга эш Сталин болза, партияны болгаш совет органнарны быжыглаарының тодаргай программазын, политиктиг серемчилелди бедидер талазы-биле хемчеглериниң программазын берген болгаш «большевизмни шиңгээдириниң» лозунун идип үндүрген. Ынчангаш эш Сталинның ол илеткели болгаш түңнел чугаазы большевикчи угаан-бодалдың гениалдыг чугаалдарының санынга кирип турар болгаш марксизм-ленинизмниң эртинезинге үнелиг салыышкын болур.

Эш Сталин бодунуң илеткелинге троцкийжилерни болгаш өске-даа ийи арынныгларны хоралакчылар, шпионнар, өлүрүкчүлер кылдыр, империалистиг разведчиктерниң чалчалары кылдыр, бүгү чүрттарның ажылчы чоннарының каргыштыг дайзыннары кылдыр бүгү-делегейниң мурнунга сойгалап илеретпишаан, оларның кем-буруулуг ажыл-чорудулгазын түңнеп чугаалаан.

Эш Сталин бодунуң илеткелинге партия организацияларының ажылында бар турар четпестерни большевикчи ёзу-биле айыткан болгаш партияның, совет күрүнениң удуртукчу кадрларының идея-политиктиг деңнелин бедидер сорулганы идип үндүрген. Илеткелге партияның иштики ажылының чугула айтырыгларын чырыткан болгаш төөгүлүг чаа байдалда партийжи-политиктиг ажылдың сорулгаларын салган.

Эш Сталинның ажылы болза, партияның идеялыг күчүлүг чепсээ болур. Троцкизмни бүрүну-биле чаза шавар, ону бүгү делегейниң мурнунга сойгалап илередир болгаш тускайлаар сорулга оон дузазы-биле күүсетинген.

ВКП(б) ТК-ның 1937 чылда болган февраль-март Пленумунга эш Сталинның илеткели болгаш түңнел чугаазы бүгү делегейге канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг болуп турар. Эш Сталинның ол илеткели болгаш түңнел чугаазы болза, бодунуң буржуазтарынга удур бөза америк болгаш англи империалистерге удур демиселге коммунистиг болгаш ажылчын партиларны, тайбының, демократиянның, социализмниң хөрээ дээш туржуп турар бүгү демиселчилерни чепсеглеп келген болгаш чепсеглеп турар.

Эш Сталинның шылгарангай ажылы күш-ажылчы чаа-чаа шылгаралдарга совет кижилерни сорук киирип, коммунизмниң долу тиилелгези дээш демиселге большевикчи серемчилелдиг болурунга ажылчы чоннарны өөредип турар.

I

ВКП(б) ТК-ның Пленуму совет чүрттүн ажыл-агыйының болгаш культуразының күчүлүг көдүрлүүшкүнүнүң үезинде чыылган. 1937 чылдың апрельдиң 1-де (4 чыл 3 ай болганда) ийиги беш чылдың планы бүдүрүлге талазы-биле чедиишкиниг күүсетинген. Ол болза, социализмниң тергиин улуг тиилелгези болган. 1937 чылда бүгү тарлачын өрегелериниң 93 хуузу, тараачыннарның бүгү тарылга шөлүнүң 99,1 хуузу колхозтарга турган. Көдээ ажыл-агыйның коллективизациязын доозулган деп санап болур турган.

Улус ажыл-агыйын эде тургузарының сталинчы политиказының түңнелиниң чайыннанчак илерээшкини болза, ийиги беш чылдың дургузунда ССРЭ-ниң үлетпүрүнүң 1929 чылдың деннелин 4,3 катап, а дайын мурнунуң деннелин 8-тен хөй катап эрткени болур.

Стаханов шимчээшкининиң өзүлдези болгаш ийиги беш чыл планының хуусаа бетинде күүсетингени ажылчы чоннарның чаагай байдалының чаа көдүрлүүшкүнүнге таарымчалыг байдалдарны тургускан.

Капиталистиг чүрттарның үлетпүрү 1937 чылда 1929 чылдың деннелиниң 95, 96 хуузунга арай боорда четкен, а 1937 чылдың ийиги чартыында чаа эконом кризизинге кирген турган. Ол байдал пролетариат-биле капиталистерниң, ол ышкаш капиталистиг чүрттарның аразында өөрүлдээлери улам чидиглендирген. ССРЭ-ге удур үзел-бодалдарын боттандырарынче дайынзырак күрүнелериниң оралдажыышкыннары күштелген.

Империалистиг разведкалар бистиң чүртүвусче боттарының разведчиктерин октаарын күштелдирген болгаш троцкийжи-зиновьевчи хоралакчыларны боттарының кем-буруулуг сорулгаларынга ажыглаар дээш янзы-бүрү оралдажыышкыннарны кылып турганнар. Бухаринчи-троцкийжи өлүрүкчүлериниң кем-буруулуг үүлгедиглериниң дугайында чаа фактылар 1937 чылда илеретинген. Бухаринчилериниң болгаш троцкистериниң улустуң дайзыннарының сүлчээзинге шагда-ла катыжып кирген турганын суд чорудулгазы көргүскен. Кижи төрелгетениң дайзыннары—Троцкий, Зиновьев, Каменев олар Октябрьның социалистиг Улуг революциязының баштайгы хүннеринде-ле Лениниге удур, партияга удур, Совет күрүнүге удур сүлчээге катыжып кирген. Троцкийжи-бухаринчи идегеттер боттарының ээлери—даштыкы буржуаз разведкаларының тура-соруун күүсетпишаан, партияны болгаш Совет күрүнени буза-шавар, чүрттүн камгалалын үзер, даштыкы интервенцияны күштелдирер, Совет Армияның аштырыышкыннарын, ССРЭ-ни тус-тус кезектерге чарарын белеткээр, ону империализмниң колониялары кылдыр хуулдурар, ССРЭ-ге капиталистиг кулданыышкынны катап тургузар сорулганы боттарының мурнунга салып турган.

ВКП(б) ТК-ның пленумунга кылган илеткелинге троцкийжи-бухаринчи идегеттериниң үрегдекчи ажылының бүгү ханызын эш Сталин көргүскен. Троцкистер болза, совет күрүнени болгаш совет эрге-чагырганы бужартадырынче угланган хоралыг үүлгедиглерни кылырынга, төрээн чүртүнүн мурнунга өскерлиринге, шпионнаарынга аргалыг шаажылакчылар кылдыр шагда-ла хуула берген деп эш Сталин чугаалаан. Троцкийжи-бухаринчилериниң, буржуаз-националистериниң сазан уязын бүрүну-биле узуткаарынче партияны болгаш совет улусту эш Сталин мобилизастаан.

Эш Сталинның удуртулгазы-биле бистиң партиявыс троцкийжи-бухаринчилерни болгаш чүрттүн буржуаз-националистиг хоралакчыларын, бүгү-делегей империализмниң агентилерин, капитализмниң катап тургузукчуларын дазылындан тура шапкан.

Шылгарангай сталинчы удуртулганың ачызы-биле ийиги делегей дайынының бүдүүзүнде бистиң чүртүвуска «бешки колонна» узуткатынган болгаш партияның хүрээлениниң чаңгыс-аай чоруу, бүгү совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс-эви эн-не күштүү-биле быжыккан.

II

Троцкийжилерни болгаш өске-даа ийи арынныгларны, хоралакчы идегеттерни сойгалап илередир болгаш чаза-шавар дээш большевик партияның үр-үениң дургузунда чорудуп келген демиселин эш Сталин бодунуң илеткелинге түңнеп чугаалаан. Эш Сталин элээн хөй партийжи эштериниң политик талазы-биле согур болгаш чаагай сеткилдиг чоруунуң илереп турарын демдеглевишаан, бистиң иштики болгаш даштыкы амыдыралывыстың ангы дайзыннарын ожаап көрбес чорукту төрүп үндүрүп турар фактыларын айытпышаан, ол болуушкуннарның чылдагаанларын ханызы-биле илерткен.

Херек болза, бистиң партийжи эштеривис ажыл-агый кампанияларынче болгаш ажыл-агый тургузуушкунунуң улуг чедиишкиннеринче хандыкшааш, большевиктериниң уттуп болбазы чамдык кончуг чугула фактыларнын дугайын анаа-ла уттуп каапканында-дыр деп эш Сталин айыткан. Капиталистиг хүрээлээшкин туруп турда-ла ажыл-агый херектеринче эмин эрттир хандыкшаан, чамдык партия ажылдакчыларының утуучал байдалдары политик талазы-биле оваарымча чок чоруктарны төрүп үндүрген дээрзин эш Сталин илеткелинге айыткан.

«Капиталистиг хүрээлээшкин дээрге, бир талазында, бодунда социалистиг ёзу-чурумну тургузуп алган чангыс чүрттүн—Совет Эвилелиниң бар болуп турары-дыр, оон ангыда амыдыралдың капиталистиг ёзу-чурумун чорудуп уламчылавышаан турар болгаш Совет Эвилелинче халдаарынга таарымчалыг таварылганы, ону буза-шавар азы оода чадаарда оон күчүзүн суларадып, кошкадырын манавышаан, ону хүрээлеп турар хөй чүрттарны—буржуаз чүрттарның бар болуп турарыдыр.

Бистиң эштеривис бо кол фактыларның дугайын уттуп турар-дыр. Капиталистиг хүрээлээшкин-биле Совет Эвилелиниң аразында харылзааның үндезинин ол тодаргайлап турар болгай» деп эш Сталин өөредип турар. («Партия ажылында четпестериниң болгаш троцкистерни база өске-даа ийи арынныгларны узуткаар хемчеглер дугайында». Партиздат, 1937 чыл, арын 9).

Капиталистиг хүрээлээшкинни анаа-ла географтыг билиишкин кылдыр көрүп болбас деп эш Сталин айтып турар. Империалистиг дайынзырак күрүнелер туруп турда, олар социализмниң лагеринге үрегдекчилерни, шпионнарны, хоралакчыларны, өлүрүкчүлерни үргүлчү салып киирер апаар дээрзин эш Сталин партияга, совет улуска, улус демократия чүрттарының ажылчы чоннарынга өөредип турар.

Капиталистиг хүрээлээшкиннин айыылдыының дугайында сталинчы шылгарангай айтыышкын бистиң хүннеривисте тайбың болгаш демократия дээш туржуп турар бүгү демиселчилерге улуг ужур-дузалыг. Делегейниң ийиги дайынының түңнелинде капиталистиг делегей аар когаралга таварышкан: оон системазындан Европаның элээн каш чүрттары уштунуп үнген, Германияның Демократтыг Республиказы тыптып келген, чөөн чүкте улуг кыдат улус чүс-чүс чылдарның ларлалын бодундан ап октапкаш. чаа амыдыралды тургузарының оруунче кирген. Совет Эвилелинге баштаткан демократтыг күчүлүг лагерь тыптып келген. Ол фактылар бүгү делегейниң күштериниң хуваалдазын социализмге ажыктыг кылдыр өскерткен. Ынчалза-даа капиталистиг лагерь ам-даа ажылчы чоннарга хөй ядаралды эккеп болур. Мынчангаш эн-не улуг туттунгур болгаш серемчилелдиг болур чорук бүгү-ле ажылчы чоннардан негетинип турар.

Социализмниң болгаш демократияның күштери өскен тудум империалистериниң кыжаныышкыны болгаш араатанзыг чоруу улам улгадып турар. АКШ-тың, Англияның болгаш өске-даа империалистиг күрүнелериниң чагырыкчы бөлүктери тайбынга ынакшылдыг, демократтыг күштерге удур делегей дайынын ажыы-биле белеткеп турарлар. Англи-америк империалистер ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чүрттарынга удур агрессчи Соңгуатлантик блогун тургусканнар. Олар Барыын Германияны болгаш Японияны катап чепсеглеп, ыңда дайынзырак армияларны тургузуп турарлар.

Англи-америк империалистер улустуң дайзыннарының ССРЭ-ге болгаш улус демократия чүрттарынга удур сүлчээлерин, хоралакчы болгаш өлүрүкчү ажыл-чорудулгазын ажыы-биле деткииринин оруунче кирип, оларның ол ажыл-чорудулгазынга хөй санныг акша-хөрөнгини үзүп берип турарлар.

АКШ-тың чазаа бүгү-делегей эргелериниң билдингир нормаларын болгаш күрүнелер аразында харылзааларын каржызы-биле үрег, эрткен чылдың октябрьда «дем катыштырыышкыны-биле айыыл чок чорукту камгалаарының 1951 чылда хоойлузун» хүлээп алган. ССРЭ-ге болгаш улус демократия чүрттарынга удур шпиончу үрегдекчи, хоралакчы ажылдарны организастаарынга 100 миллион долларны чарыгдаарын ол хоойлуда көрген.

Улус демократиязының чүрттарында дүжүрткен дарлакчы ангылар америк-англи дузаламчыга идеген алгаш, ол чүрттарның девискээринде өлүрүкчү болгаш үрегдекчи ажылдарны организастап турарлар.

Массаларны большевикчи шүгүмчүлелге кижизидер дугайында эш Сталинның айтыышкыны мындыг байдалда эн-не төөгүлүг ужур-дузалыг. Улустуң дайзыннарын — Венгрияга Райкты, Румынияга Патрашкануну, Чехословакияга Шлингини, Клементисти, Сланскийни, Болгарияга Костовту, Албанияга Кочи Дзодзени, Польшага турган буржуаз-националистерни болгаш өскелерни-даа илередип чаза-шаварынга большевикчи серемчилел улус демократия чүрттарының коммунистиг болгаш ажылчын партияларынга дузалаан.

Империалистиг сүлчээлериниң чылча шапкан чорук коммунистиг болгаш ажылчын партияларның революстуг серемчилелиниң бедээкин херечилеп турар болгаш тайбынның херээниң пролетаржы интернационализминиң чайыннанчак тиилелгези болур.

В. И. Лениниң айтып турары болза, «...өлүп дүжүп турар капиталистиг кулданыышкынны камгалаар дээш бүгү черлик араатанзыг чоруктарны болгаш кем-буруулуг херектерни үүлгедиринге буржуазия белен». (Чогаал, том 19, арын 77). Социалистиг күрүнениң өнчүхөрөнгизин камгалаарынга революстуг серемчилелдиң ужур-дузазын демдеглевишаан, эш Сталинның чугаалааны болза:

«Бужар-бак херекти үүлгедир, хора чедирер дизе, анаа хөй санныг кижилер черле хереглетинмес. Днепр тудуун тургузарда он-он муң ажылчыннарны ажылдадып киирер херек. Харын ону чаза депсир дизе, каш-ла он кижилер негетинер, оон хөй эвес. Дайын үезинде тулчуушкунга ойнап алыр дизе, анаа каш-каш корпус кызыл-шериглер хереглетинип болур. Ынчаарга ол тиилелгени фронтуга үрээр дизе, анаа армияның штабынга ийикпе, харын дивизиянындаа штабынга болза тодаргай планны оорлап алгаш, ону дайзынга дамчыдып берип шыдаптар каш-ла шпион кижилер четчир. Улуг демиророк көвүрүү тургузар дизе, анаа муң-муң кижилер негетинер. Харын ону чаза-депсиптер дизе, анаа үчүле каш кижи четчир. Мындыг чижектерни он-ону-биле даа, чүс-чүз биле-даа көргүзүп болур ийик» (арын 27).

Тайбың тургузукчу күш-ажылда ажылдап турар совет кижилер америк империалистерни болгаш оон агентилериниң чимзениишкиннерин серемчилелдии-биле хайгаарап көрүп турарлар.

«Бистер социалистиг тайбың тургузуушкунну калбартпышаан, чаа дайынның планын дөгеп турар бүгү делегей реакциязының чимзениишкинин минутада-даа уттуп болбас ужурлуг бис. Тайбын күш-ажылче кирбишаан, үргүлчүнүн серемчилелин тудар болгаш бистиң чүртүвустуң дайынчы күштерин, камгаланыр аргазы карак огу дег камгалаар херек дээр дугайында улуг Лениниң айтыышкынын сактып бодаары эргежок чугула» деп эш Сталин өөредип турар (ССР Эвилелиниң Чепсектиг Күштериниң Министриниң дужаалы, № 7, 1946 чыл, май-1-де)

Большевиктерниң партиязы бистиң улузувусту, совет аныяктарны большевикчи серемчилелдиң ёзузунга амыр-дыш чок кижизидип турар. Большевикчи серемчилел — совет патриот бүрүзүнүн үнелеп четпес мөзү-шынары болур Серемчилел болза, бүдүрүлгеге болгаш амыдыралга совет кижилериниң сагылга-чурумунуң нормазы болур ужурлуг. Ажылчы чон бүрүзүнүн хамааты хүлээлгези — күрүнениң болгаш бүдүрүлгениң чажыдынындыктыы-биле камгалаары болур. Совет кижилер серемчилелдиг болур болгаш буржуаз-национализмниң, космополитизмниң, буржуаз идеологияның, бистиң төрээн чүртүвустуң дайзыннарының бүгүле чимзениишкиннериниң кандыгдаа илерээшкиннеринге эптеш чок болур ужурлуг.

Большевикчи серемчилелди бедидери — партия организацияларының чугула сорулгазы.

III

Партия ажылында четпестерниң илеретингени-биле чергелештир партияның иштики ажылының чугула сорулгаларын эш Сталин бодунуң илеткелинге болгаш түңнел чугаазынга тодаргайлаан. Партияның, советтерниң болгаш ажылагый кадрларының политиктиг өөредилгезиниң болгаш большевикчи дадыгыышкынының чугула сорулгаларын салбышаан, бистиң партиявыстың политиктиг ажылын чогуур бедикче көдүрери эргежок чугула — деп эш Сталин чугаалаан.

Күрүне планнарын болгаш даалгаларын күүседир талазы-биле ажылдарны, ажыл-агый ажылдарын массага политиктиг ажылдар-биле шын дүүштүрериниң эргежок чугулазын эш Сталин айыткан. Ажыл-агыйжы болгаш политиктиг айтырыгларны шын дүүштүрери — коммунистиг тургузуушкунга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырының дүлгүүрү болур.

Ажыл-агый чедиишкиннерин партия тургузуушкунунуң чедиишкиннери-биле, бистиң партиявыстың делгеренгей политиктиг ажылы-биле дүүштүрер болза, бодунга эмин эрттир идегээр, ожаарымча чок чоруктар-биле болгаш политиктиг серемчилелди дөгейлендирер чоруктар-биле илередип турар ажылагый чедиишкиннери-биле холбашкан хөлегелиг талаларны үүгле ынчан узуткап болур дээрзин эш Сталин демдеглээн.

Бодунуң бүгү-ле кичээнгейин ажыл-агый айтырыгларынче угландырган өске арткан айтырыгларны бодундан ап октап турар партийжи удуртукчуларны шүгүмчүлевишаан, эш Сталинның чугаалааны болза, партияның политиктиг айтырыгларын чедир үнелевейн ажыл-агый кампанияларынче болгаш ажыл-агый чедиишкиннеринче эмин эрттир харамдыгар чорук оон уштунуп үнер аргажок берге байдалга чедирер.

«Ажыл-агый чеднишкиннери, оларның кедилии болгаш мөңгези партийжи-организастыг база партийжи-политиктиг ажылдарның чедиишкиннериниң шуут хамааржыр, ол чокка ажыл-агый чедиишкиннеринге байдалдар дөс чок элезинге тургустунар апаар ийик» — деп эш Сталин демдеглээн.

Ажыл-агыйжы болгаш партийжи-политиктиг ажылдарны чөл дүүштүрериниң эргежок чугулазының дугайында эш Сталинның айтыышкыны бистиң партиявыстың болгаш улус демократия чүрттарының коммунистиг, ажылчын партияларының ажыл-чорудулгазынга ханы ужур-дузалыг. Ажыл-агый удуртулгазының айтырыгларын удуртурунуң хөрээн күрүне болгаш ажылагый органнарын солуурунуч аргазы-биле бодунга, партия организациязынга ап турар эштер шын эвес кылып турар. Ажыл-агыйны удуртурунуң большевикчи методу дээрге, «ажыл-агыйны удуртурда ол органнарны ажылдыр эвес, харын оларны дамчып удуртуру» болур деп эш Сталин тайылбырлап турар (арын 32). Чамдык эштерниң айтырыгның кайы бир талазынче колдап чүктээш, ажыл-агыйны политикадан ангылап турары шын эвес, чүге дээрге, «практикага политика-биле ажыл-агый бот-боттарындан ангылатынмас» (арын 32).

Тиилээн социализмниң үезинде партия ажылының нинти сорулгаларының ол тодаргайлалы болза, большевик партияның хөй талаалыг ажыл-чорудулгазының орук айтыр сылдызы болур.

Ажыл-агый удуртулгазының айтырыгларын массада делгеренгей политиктиг ажылдар-биле чөп дүүштүрериниң эргежок чугулазын сөөлгү чылдарда бодунуң хүлээп алган доктаалдарыига ВКП(б) ТК чаңгыс удаа эвес демдеглеп келген. Политиктиг ажылга шиитпирлиг эргилдени кылырын партия организацияларындан ВКП(б) ТК негеп турар болгаш массаның коммунистиг кижизидилгезиниң хөрээн экижидериниң эргежок чугулазын ол доктаалдарында айыткан.

Партияның, советтерниң болгаш ажыл-агыйның удуртукчу кадрларының идей-политиктиг деңнелин шиитпирлии-биле бедидер сорулганы ВКП(б) ТК-ның Пленумунга чугааларынга эш Сталин партияның чугула сорулгазы кылдыр идип үндүрген болгаш эртем ёзузунга үндезилээн.

«Мен бодаарымга, бир эвес бистиң партийжи кадрларывысты иштикиниң болгаш даштыкының байдалдарын хостуу-биле билип ап шыдаар кылдыр адаандан үстүнге чедир идеология талазы-биле белеткеп, оларны политик талазы-биле дадыктырып ап шыдаан турган болзувусса, бир эвес бис оларны чүртту удуртурунуң айтырыгларын улуг алдагдалдар чокка шиитпирлеп шыдаар аргалыг, ёзулуг бышкан ленинчилер, марксисчилер кылып ап шыдаан турган болзувусса, бистиң бүгү сорулгаларывыстың оннуң тозун оон-биле шиитпирлээн турар ийик бис» — деп эш Сталин чугаалаан.

Эш Сталинның ол шылгарангай айтыышкыннарын күүсетпишаан, удуртукчу кадрларны идея талазы-биле дадыктырар, оларны марксисчи ленинчи теория-биле чепсеглээр талазы-биле большевик партия улуг ажылды чоруткан. Большевизмниң кол билиглериниң допчулалы — «ВКП(б) төөгүзүнүн допчу курзун» парлап үндүрген. Партия сөөлгү чылдарда нинтилел эртеминиң академиязын, партияның дээди школазын, областарда, крайларда болгаш республикаларда ийи чыл хуусаалыг партия школаларын тургускулаан. Миллион-миллион коммунистер болгаш партия кежигүнү эвес ажылдакчылар революстуг теорияның үндезиннерин белгүмнерде, школаларда, семинарларда болгаш бот-өөредилге-биле өөренип турарлар. В. И. Лениниң өлүм чок ажылдарының дөртку үндүрүүшкүнү парлатынып үнген. Эш Сталинның чыынды чогаалдарын парлап үндүрери үргүлчүлеп турар. Ленин биле Сталинның ажылдары болза, бистиң кадрларывыстың политиктиг өзүлдезинге болгаш большевикчи дадыгыышкынынга дузалаар күчүлүг идейлиг чепсек болур.

Эш Сталин түңнел чугаазынга большевикчи удуртулганың айтырыгларынче улуг кичээнгейни салган.

Эш Сталинның бодунуң чугааларында айтып турары болза, бистиң чүртүвустуң социалистиг ажылагыйын удуртурунуң хөрээ политиктиг болгаш идеялыг дадылганы, ажылдың дуржулгаларының хөй талалыг ханы билиишкиннерин кадрлардан негеп турар. Билиишкиннер чокка удуртур арга чок. Эрге-дужаал боду билиглерни болгаш дуржулганы бербес чүве деп эш Сталин демдеглээн.

Коммунистиг тургузуушкуннуң хөрээн чедиишкиннии-биле удуртурунга чүгле удуртукчуларның дуржулгалыг болуру ол эвээш болур. Удуртукчуларның дуржулгалары массаның, коммунистерниң дуржулгалары-биле, бүгү совет улустуң дуржулгалары-биле чоорту неметинер ужурлуг.

«Шын удуртуру дээрге:

Бирээде, айтырыгның шын шиитпирин тывар, ынчаарга бистиң удуртулгавыстың түңнелдерин боттарының оорганларынга чүктеп турар массаларның дуржулгаларын өөренип көрбес болза, шын шиитпир болдунмас.

Ийиде, шын шиитпириниң күүселдезин организастаар, ынчалза-даа, массаның талазындан дорт дузаламчы чокка ол кылдынмас.

Үште, ол шиитпириниң күүселдезинин хыналдазын организастаар, ынчалза-даа, массаның дорт дузаламчызы чокка ол база-ла болдунмас» — деп эш Сталин өөредип турар (арын 41).

Кадрларны шилириниң болгаш ажылга таарыштыр тургузарының эртемге үндезиленген политиктиг болгаш ажыл-ишчи шынарын дүүштүрериниң эргежок чугулазын, кадрларны ажылга таарыштыр хуваарда шүгүмчүлелдиң болгаш бот-шүгүмчүлелдиң хөгжүлдези моондактай бээр өг-бүлежирги чоруктарны болдурбазын эш Сталин бодунуң илеткелинге айыткан. Ажылдакчыларны хынаарда оларның аазаашкыннары болгаш үндүрүп турар шиитпирлери-биле эвес, а оларның ажылдарының түңнелдери-биле хынаарын эш Сталин негеп турар.

Чамдык партийжи ажылдакчыларны кадрларны хынаарда чүгле үстүнден хынап болур, удуртукчуларның талазындан удуртурганнарны оларның ажылының түңнелдери-биле хынаар ужурлуг чүве деп билип турар билиишкиннерин эш Сталин чидии-биле шүгүмчүлээн. Эш Сталинның айтып турары болза, хыналданың оон өске хевири, эдаандан өрү хынаар хыналда бар,ынчан массалар боттарының удуртукчуларын хынаар, оларның частырыгларын демдеглээр болгаш оларны эдериниң оруктарын айтып бээрлер. Сорулга болза, үстүнден хынаар хыналда-биле адаандан өрү хынаар хыналданы катыштырарында деп эш Сталин айыткан.

«Бистер, удуртукчулар, чүвелерни, болуушкуннарны, кижилерни чүгле чаңгыс талазындан көрүп турар бис, мен болза, ону үстүнден көрүүшкүн деп чугаалаар мен, ынчангаш бистиң көрүүшкүнүвүс элээн кызыгаарланчак. Харын массалар болза, чүвелерни, болуушкуннарны, кижилерни өске талазындан көрүп турарлар, мен ону адаандан өрү көрүлде деп чугаалаар мен, ынчангаш оларның чөрүүшкүнү база-ла элээн кызыгаарланчак. Айтырыгны шын шиитпирлээрде, ол ийи дуржулганы катыштырар херек. Чүгле ындыг таварылгада удуртулга шын болур» (арын 41).

Партия болгаш ажыл-агый тургузуушкунунуң айтырыгларында чамдык ажылдакчыларның частырыгларының чижектеринге үндезилээш большевикчи кадрларны кижизидериниң калбак программазын эш Сталин бодунуң илеткелинге ажылдап кылган.

Бистиң кадрларывыс чедип алган чедиишкиннер-биле көөргетинмес, кезээде бодунга негелделиг болур ужурлуг деп эш Сталин өөредип турар.

Эш Сталинның илеткели болза, бистиң партиявысты, коммунист бүрүзүн, совет патриот бүрүзүн революстуг серемчилелди бедидериниң, боттарының күш-ажылчы шимчээшкинин күштелдириниң эргежок чугулазынга өөредип турар, ол болза, Ленин—Сталинның херээнин тиилелгезинге чайгылыш чок идегел-биле коммунизм тургузуушкунун боттандырып турар совет улусту чепсеглеп турар.

М. ГАРҚУШЕНКО.

Советтерниң организас-массалыг ажылын хүн-бүрү удуртур

Ажылчы чоннар депутаттарының Тере-Хөл район Совединиң VI сессиязы чоокта чаа болган. Ол сессияга район Совединиң күүскомунуң 1951 чылда чорудуп келген ажылының дугайында райкүүском даргазы эш Комбу отчёт илеткел кылган.

Большевик партияның, Совет чазактың сагыш салыышкынының ачызында Тере-Хөл районнуң ажыл-агыйы сайзырап, ажылчы чоннарның материалдыг амыдырал чурттал-газы хүн-бүрүде экижип турарын илеткелчи чугаалаан. Коллективтиг ажыл-агыйның артык күштүүн районнуң ажылчы чоннары ханызы-биле медереп билгеш колхозче массалыы-биле кирип турар, районнуң бүгү ажылчы араттарының 82 хуузу колхозта катышкан. Күрүнеге эът, дүк дужаарының күрүне планын район эрткен чылын ажыр күүсеткен.

Ындыг болза-даа, Советтериң организас-массалыг ажылында улуг четпестер бар турган деп чүвени санал берген депутаттар чидии-биле шүүмчүлээн. Райкүүском 1951 чылдың дургузунда дыка хөй чугула шиитпирлерни үндүрген болза-даа, оларның канчаар күүсетинип турарын хынавайн турган. Ынчангаш от шиитпирлер күүсетинмейн барган. Райкүүском бодунуң ажыл планын барымдаалавайн ажылдап, районнуң амыдыралынга хамаарышкан ажыл-агыйның чугула айтырыгларының орнунга хүн-бүрүнүң айтырыгларын үргүлчү хуралга чугаалажып турган.

Районнуң бүгү-ле сумулар Советтери сессияларны ай санында чыылдырарының чурумун каржызы-биле үреп турган, 1951 чылда ай санында сессия чыылдырып турган суму Соведи чаңгыс-даа чок.

Райкүүскомнуң болгаш сумулар Советтериниң доктаамал комиссиялары план чок болгаш дыка четпес ажылдап турган. Районда улус өөредилгезиниң, кадык камгалалының, садыгның болгаш транспорт организацияларының айтырыгларын райкүүском, оон даргазы эш Комбу 1951 чыл дургузунда кончуг четпес удуртуп келгенин депутаттар чидии-биле шүүмчүлээн.

Районда «Большевик» колхозтуң организас, ажыл-агыйын быжыглаар талазы-биле райкүүскомнуң ап келген хемчеглери дыка четпес. Колхоз 1951 чылда тудуг планын күүсетпээн, дыка хөй колхозчулар трудоденьниң минимумун чедир ажылдаваан, колхоз 1951 чылда мал чеми белеткээринин планын ыракта чедир күүсетпээн.

Район Совединиң VI сессиязындан делгеренгей шиитпирни үндүрген. Ол шиитпирде айыткан хемчеглерни амыдырал кырынга боттандырары райкүүскомнуң кол сорулгазы болур.

Х. БЕГЗИ.

Колхозчуларның массалыг өөредилгези

Чаа-Хөл районнуң колхозтарынга агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгезин 1951 чылдың октябрьдан эгелеп организаставайн, бо дугайында партия болгаш чазактың айтышкынын районнуң көдээ ажыл-агый килдизинден эгелээш колхозтарга чедир күүсетпейн келген.

Өөредилгениң ийи ай ажыг үезин халас эрттиргениниң соонда 1952 чылдың январь, февральдан эгелеп агро-зоотехниктиг курстарның өөредилгезин колхозтарга организастап эгелээн болгаш оон ажылын элээн экижиткен. Колхозтарда организастаан 6 агротехниктиг, 5 зоотехниктиг бөлүмнерде 143 колхозчулар өөренип турар. Көдээ ажыл-агыйның ортумак болгаш дээди эртемниг специалистерин курстарның башкыларынга быжыглаан. «Бурунгаар», Молотов аттыг болгаш Сталин аттыг колхозтарда зоотехника эртемниг комсомолчулар эштер Кызыл-оол, Данзырын, Сагды олар өөредилгени неделяда 2 удаа доктаамал чорудуп турарлар. Колхозчуларның талазындан өөредилгени кончуг сонуургап, өөренип турар.

Ындыг болза-даа, колхозчуларның массалыг өөредилгезиниң ажылы шупту колхозтарда бир дөмей эвес чоруп турар. Кара-Тал сумуда «Тиилелге» колхозта ол өөредилге доктаамал эвес чоруп турар. Чаа-Хөл сумуда «Бай-Булун» колхозта зоотехниктиг бөлүмнүң өөредилгези 3 удаа үзүлген. Ол сумуда Молотов аттыг колхозта агротехниктиг бөлүмнүң өөренир чери чок, кичээлдээр бажыннар дилеп чоруп турда, колхоз даргазы эш С. Бегзи херекке албайн турар.

Өөредилгениң баштайгы айларын аная эрттирген ужурунда, ам колхоз баштаар черлерден, партия эге организацияларындан болгаш районнуң көдээ ажыл-агый килдизинден организастыг ажылдарны чорудуп, хамыктың мурнунда өөренир черлер, саазын, карандаш, чырыткы-биле хандырып, неделяда 2—2 удаа кичээлдеп тургаш, өөредилге программазын доозарының хемчээн алыр херек.

К. ОНГА.

Школага шефтээшкин

Улуг-Хемниң Ийи-Тал сумузунда Димитров аттыг колхозта эге школаны ол колхозтуң херээженнер болгаш комсомол организациялары шефке алгаш, ук школаның 5 өрээлдерин чугайлап бербишаан школа девискээриниң пок-сагын арыглап бергеннер.

Шефтээшкиниң түннелинде, коммунист Сулаапай болгаш комсомолчу Кызылбай оларның удуртканы бригадалар эн эки ажылдааннар. Оон-биле чергелештир, үстүнде шефке алган организациялар школаның келир өөредилге чылында одаар ыяжын кыска хуусаада хап белеткээш, школа чанынга тургузар бис деп хүлээлге алгаш, ам улуг көдүрлүүшкүн-биле ажылдап турарлар.

С. ДАВАА,
колхозта эге школаның эргелекчизи.

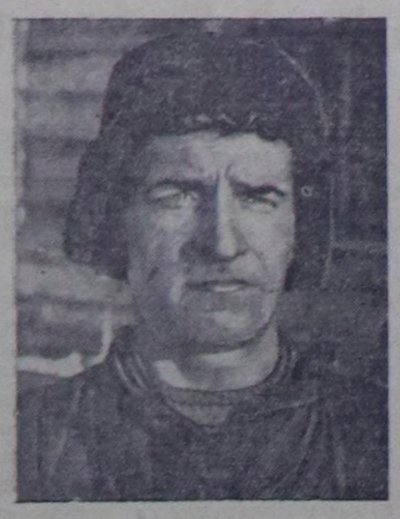

Бай-Хаак МТС-тиң чолаачызы эш Сироткин — Таңды районнуң эн дээре чолаачыларының бирээзи. Техниканы камныы-биле эдилеп турарының ачызында эш Сироткинниң бензин сөөрттүр машиназы кажандаа үрелбес, шаптык-даа чок маннап турар. Часкы тарылгага хайныышкынныг белеткелдиң үезинде ол ам Кызыл-Арыгдан МТС-че кывар-чүүлдү үзүктел чок чедирип турар.

Чурукта: чолаачы Сироткин.
Чуруу **А. ЕРМОЛАЕВТИИ.**

Эмнелге ажылдакчыларының конференциязы

БАЙ-ХААК. **(Телефон-биле).** Бо чылдың февраль 28-тен марттың 3-ке чедир Таңды районнуң эмчилериниң болгаш эмнелге ажылдакчыларының конференциязы болган. Аная районнуң кадык камгалал килдизиниң эргелекчизи эш Павлов районнуң эмнелге албан черлериниң 1951 чыл дургузунда ажылының түннелдериниң болгаш 1952 чылда сорулгаларының дугайында илеткел кылган.

Конференцияга санал берген чамдык эмчилер туберкулёз болгаш оон-биле демисел, шээр аарыглар база бичии уругларның халдамырлыг аарыгларының дугайында чүве чугаалааннар. Оон ынай конференцияның ажылынга областың кадык камгалал килдизиниң эргелекчизи эш Сушков киришкен болгаш районда эмнелге албан черлериниң ажылында четпестерни үзүткаар дугайында тодаргай саналын берген.

Район эмчилериниң болгаш эмнелге ажылдакчыларының конференциязы Таңды районда эмнелге черлериниң ажылын экижидеринче угланган делгеренгей доктаал үндүрген.

С. ТУШКОВ.

—⊙—

Чаш малды менди ап турар

Улуг-Хем районнуң Мичурин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң кежигүнү Аракчаа колхозтуң 190 хире өшкүлерин малдаары-биле эрткен чылын хүлээнип алган. Оон өшкүлери бо кышты менди ажып турар болгаш ам кидин төрүп эгелээн.

Баштай төрээн 87 өшкүден 92 анайны эш Аракчаа менди ап, оларны доруктуруп турар.

Б. БААЗАҢ.

Тыванын көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының 1951 чылда ажылының допчу түннели

Тыванын көдээ ажыл-агый дуржулга станциязы область көдээ ажыл-агый талазы-биле карачаңгыс эртем шинчилел албан чери болуп турар.

Мичуринчи агробиология өөредиинге үндезилээш, дуржулга станциязы болза, мал ажылының болгаш чер ажылының янзы-бүрү айтырыгларын шиитпирлээр хүлээлгелиг. Эртем-шинчилелдиң аргазы-биле ол болза, колхозтарның болгаш совхозтарның мурнакчы дуржулгазын нептередип байыдар, эртемниң чаа чедиишкиннерин чогаадып кылыр болгаш нептередир ужурлуг.

Моон ап көөрге, дуржулга станциязының ажылының сорулгазы нарын болгаш харыысалгалыг болуп турары тодаргай.

Партияның область комитединиң доктаалын күүседири дээш дуржулга станциязы 1951 чылда эртем-шинчилел ажылын эде тургускан болгаш дуржулга ажыл-агыйының ажылын элээн эткен.

Чаартылга болза, эртем ажылы колхозтарның болгаш совхозтарның бүдүрүлгези-биле сырый харылзаалыг апарганы, ынчаарга дуржулга ажыл-агыйы тематиканың айтырыгларын эки харыылап, областың колхозтарынга болгаш совхозтарынга элээн көргүзүглүг ажыл-агый апарганы болур.

Каракуль ажылының талазы-биле ажылды аспирант А. П. Полковникова чорудуп турар. Ук ажыл колдуунда Таңды районнуң «Кызыл партизан», «Революцияның чалбыыжы» колхозтарында, Бии-Хем районнуң «Кызыл тараачын» колхозунда чорутунуп турар.

Нарын дүктүг болгаш чартык нарын дүктүг хой ажылының талазы-биле ажылды улуг эртем ажылдакчызы эш Е. С. Ковалёва чорудуп турар. Ажыл болза, «Элегес» болгаш «Өөк» совхозтарда таарыштыр тургустунган. Нарын болгаш чартык нарын дүктүг хой ажылының дугайында айтырыг 1951 чылдан бээр элээн шиитпирлетинип турар.

Нарын дүктүг хой ажылының талазы-биле каракуль ажылы ышкаш хайнак хойларның комплексилиг үнелелин база чоруткан.

Чыгдынып алдынган материал болза, үрелиг шынарын илередип турар тыва хойларның шынар хевирин тодаргайлаар, нарын дүктүг тыва уксаа хойларны өстүрүп үндүрер сорулга-биле хойларны массалыы-биле хөгжүдериниң болгаш сайзырадырының талазы-биле үрелел ажылының хемчеглерин төлевилээр арганы берип турар.

Хой ажылының талазы-биле бо ийи ажылдың кайызы-даа күрүне талазы-биле улуг ужур-дузалыг болуп турар. Бо айтырыгны элээн чедиишкинниг шиитпирлээри-биле 1952 чылда тускай эртемниглерни — бүдүрүлгечилерни, хой ажылының практиктерин болгаш мурнакчыларын хандыткан турар.

Тыва автономнуг обласка чоокку үеде бедик үнелиг уксаа хойлар бар болурунуң аргалары болгаш байдалдары бар, ынчангаш ол аргалар чугаажок ажыглатынган турар.

Чылгы мал ажылының талазы-биле шинчилел шынарлыг ажыл 1947 чылдан 1950 чылга чедир чорутунуп келген болгаш ол ышкаш үрелел херээниң хемчеглери калбарып келген.

Чурттуң база хайнак уксаа бөлүктериниң организминиң катышканының даштыкы хевир болгаш организмниң ниити тургузуг талазы-биле онза түүлдерин шинчилээниниң база өөренип көргениниң түннелинде дуржулга станциязында «Үстүү Енисей аттары» деп адаан аттарның бөлүү илеретинген.

1951 чылдың баштайгы чартыында тускай эртемниглер малдың үрелиг шынарының үнелээшкинин чоруткан, чылгы малдың беш үрелел фермаларын организастаан, үрелел учёдунуң дептерин кылган, районнуң үрелел дептерин ажыткан. 527 баш чылгы малдың үрелиг шынарын илередип демдеглээн, 308 баш малды үрелел учёдунуң дептеринде база 222 малды районнуң үрелел дептеринде киирген.

Оон-биле чергелештир дуржулгалыг ажыл-агыйга аскырларның үресалгалының шынарын хынаар талазы-биле ажыл, ол ышкаш кулуннарның өзүлде, хөгжүлдезинин биологиязын шинчилээр талазы-биле дуржулга чорутунган.

«Чурттуң инек малын симментальбиле хайнакташтырарынга үндезилээш бедик продуктулуг эъттиг-сүттүг инек малды өстүрүп көвүдедир» тема талазы-биле улуг ажыл чорутунган.

Малдың хевириниң болгаш продуктулуунуң талазы-биле шынгыы ажылды чоруткан, чемгерилгениң болгаш ажаалданың тускай корумчурумун тургускан. Ол ышкаш үстүн хуузу бедик сүт саалдазын көвүдеткен. Чартык чылдың дургузунда хөрек кырында алдынган медээ болза, инек бүрүзүнден сүт саалдазы 1950 чылдың бүгү дургузунда сүт саалдазы-биле деңнешкенин көргүскен. Сүтте үс бедик хевээр артып турар болгаш үс-сүт талазы-биле чүгле үндезин тыва инектерден ажып турар эвес, харын Гернзинский малга элээн чоокшулап турар.

Мынчангаш, 1951 чылдың дургузунда чурттуң малын симментальбиле хайнактаар талазы-биле эртем-шинчилел ажылының түннели малды улам ынай сайзырадырының методун үндезини-биле өскертип турар.

Дуржулга станциязының шинчилел талазы-биле хөй чылдардагы дуржулгаларынга үндезилээш чогаатынып кылдынган малды одарладып, семиртириниң методу-биле мыйыстыг бода малдың аныяктарын доруктурарының чайгы одар системазы 1951 чылда областың колхозтарының өөр малдарынга массалыы-биле хынатынган.

Эртем ажылдакчызы А. А. Лысенков кыштың болгаш чайның байдалдарында хойга тааржыр одарларны шинчилеп турар. Хойну одарладырының методун ажылдап кылып турар, ол болза, дириг деңзи, эът, сүт, дүк кыргылдазының, ол ышкаш чаш төл галазы-биле эки түннелди берип турар.

Ол түннелдерге үндезилээш, бо чылын кышкы болгаш чайгы байдалдарга таарыштыр хойнуң одар ажаалгазының системазы ажылдап кылдынган турар.

Хойнуң одар, ажаалгазының системазы болза, хойну өөр аайы-биле үзериниң, өөр хойлар аайы-биле сезоннуг одарларны хуваарының, хойларның уксааларынга хамаарыштыр ол одарларны ажыглаарының принциптерин организастаарының айтырыгларын хаара туткан турар. Ол ышкаш кышкы одар байдалдарынга хойларны сиген болгаш концентраттар-биле немештир чемгерениниң хемчээли болгаш корумчуруму шиитпирлетинген турар.

Хөй чылда үнер сигеннерни сиген болгаш үрезин кылдыр болбаазырадырының агротехниказының талазы-биле, хөй чылда үнер черлик сигеннерни сиген аралаштыр тарыыр тарылга ээлчештирилгелерин шиңгээдириниң практиказынга нептередир талазы-биле улуг ажыл чорутунган. Бо бүгү ажылды эртем ажылдакчызы Р. Д. Русинова удуртуп турар.

Бистиң областа суггарылгалыг черлерге хөй чылда үнер сигеннерни чүгле сайзырадып болур эвес, харын ону боттандырып чорудары эргежок чугула деп чүвени ажылдың түннели көргүскен. Чүге дээрге, сигенниң дүжүү бир гектардан 60—75 центнер чедип турар.

Хөй чылда үнер черлик сигеннерниң үрезиннерин чыырынче кыйгырып турар плакатты эрткен чылын парлап үндүрген. «Хөй чылда үнер сигеннерниң агротехниказы» деп номчугашты парлап үндүреринге белеткеп турар.

1952 чылда «областың колхозтарынга болгаш совхозтарынга массалыг үрезин ажылын организастаары» деп тема кылдынар.

Мал чемнери белеткээриниң килдизи 1951 чылда дазыл чемиштиг мал чемнери болбаазырадырының ажылын чоруткан. Оларның дүжүү гектар бүрүзүнден морковь 25 — 30 тонна, брюква 75—80 тонна болган. Өскээртен эккелген аъш-чем культураларын, оон иштинде чумизаны база шенеп көрген.

Аъш-чемниң тараа крупа культураларын селекцилээр талазы-биле ажыл доостурунга чыгап турар. Ол ажылды эртем ажылдакчызы М. Г. Свиридонов удуртуп турар.

Селекция ажылының үндезининге чурттуң арбайының, чинге-тараазының сорттарын болгаш өске областардан эккелген кызыл-тастың янзы-бүрү сорттарын илередирин, шилип алырын, база нептередирин барымдалаан.

Чурттуң барыын-хемчик арбайының талазы биле селекция ажылының түннели мындыг: арбай беш чылдың дургузунда тускайлап үскен участоктарга бир гектардан 30 центнер, ынчаарга ниити шөлден ортумаа-биле гектар бүрүзүнден 24—36 центнер дүжүттү берген. Ол арбай 74 хонук иштинде быжып турар. Арбай болза, агаарың каңдаашкынын болгаш часкы донатты эки шыдажып эрттирер, тараа бажының бурулааш болгаш кадыг өртеннээшкинин улуг халдатпас. Арбай областың барыын талазында делгеренгей болуп турар.

Үнүш ажылының килдизи 1949 чылдан эгелээш барыын-хемчиктиң кара арбайын шинчилеп көөр ажылды чорудуп турар. Ол арбай ийи-чангыстап шилип алырының методу-биле алдынган. Ук арбай ужуп чытпас-даа, төгүлбес-даа, бажы узун, үрезини кара, кончуг улуг. Ол 70 хонук иштинде быжар, бир гектардан дүжүү 42 центнер болуп турар. Эрткен чылын конкурстуң сорт шенелдезинге суггарылга чок участокка ол арбай бир гектардан 60 центнер хире тарааны берген.

Барыынның арбайын суггарылгалыг болгаш суггарылга чок чер ажылының байдалында бедик даглыг районнарның тарылгазынга нептередирин сүмелеп турар. Оон аңгыда «Лютесценс» деп кызыл-тастың болгаш чурттуң чинге-тараазының элээн шенелделерин чоруткан.

Оон-биле чергелештир Тыва автономнуг областың байдалынга сорттарның өртеннээр болгаш ужуп чыдыптар чоруунга удур туруштуг болгаш бедик дүжүттүг сортунуң бирээзи кылдыр бодун көргүскен кызыл-тастың «фильгия» деп сорттун делгеренгейи-биле көвүдедирин сүмелеп турар. Кызыл-тастың бо сортунуң дүжүү 1951 чылда 41 гектар шөлдүң гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 20 центнер хире болган. Чөөн-Хемчик районда «Большевик» болгаш Сталин аттыг колхозтарга ол кызыл-тастың дүжүү бир гектардан 20-24 центнер болган.

Тыванын байдалдарында шуут шиитпирлетинмээн айтырыг сад ажылы болуп турар. Дуржулга станциязының дуржулга ажыл-агыйынга 1942 чылда областа бирле дугаар кат-чимистиг садты организастаан. Ол сад 392 санныг кат-чимистиг ыяштардан тургустунган.

1947 чылга чедир ыяштар бөдүүн ажаалгага турган, ол үениң дургузунда сад үш катап күштүг долу кагыышкынынга таварышкан. 1947 чылдан эгелеп ол сад В. П. Казанцеваның хайгааралынга кирген. Эш Казанцеваның кызымак чүткүлдүг ажылының түннелинде эрткен 1951 чылда чүгле ранеткаларның эвес, харын улуг чимистиг сорттарның эки чимистерин алган. Яблоктар бедик амдан шынарлыг болган болгаш сорттардан хамаарыштыр оларның деңзизи 48-тен 250 грамм болган. Ранеткалар ыяш бүрүзүнден ортумаа-биле 14-тен 26 килограмм чедир дүжүттү берген.

Мынчангаш дуржулга станциязы бистиң областың байдалдарынга кат-чивистиг ыяштар чүгле өзүп болурун эвес, харын олар өй-тавында кат-чимистиг болуп турарын көргүскен.

Мал ажылының талазы-биле түннелдер малдың баш санын камгалап алырының бедик көргүзүглериби-биле демдеглетинип турар. Станция 100 баш төрүүр инектерден 90 бызааларны, 100 хойлардан 110 хураганнарны, 100 белерден 82 кулуннарны камгалап алган. Нарын дүктүг хой талазы-биле ортумак дүк кыргылдазы 1951 чылда 3,01 килограмм болган. Бир баш саар инек бүрүзүнден бо чылын 4,5—4,6 хуу үстүг 2000 ажыг литр сүт саалдазын алыр сорулганы салып турар.

Шыктыг чемнер белеткээр талазы-биле мурнуку чылдарга бодаарга 1951 чылда силосту 3 катап хөйнү, дазыл чемиштиглерни 5 катап хөйнү белеткеп алган. Концентраттыг чемнер талазы-биле хереглелди дуржулга ажыл-агыйының ховуларының дүжүү бүрүнү-биле дуглап турар.

Тараа культураларының дүжүү бир гектардан 15—25 центнер хемчээлге чайгылып турар. Чайгы чер андарарының планы 115 хуу күүсетинген,күскү чер андарар ажыл бүгү шөлге бүрүнү-биле чорутунган.

Ажыл-агый чери болза, элээн хөй адырларның талазы-биле ажылчы чоннарны пропагандалаарының болгаш кижизидериниң тодаргай чижээ болуп эгелеп турар. Эрткен чылын ук ажыл-агыйга 431 кижилер экскурсилеп чораан.

Ажыл-агыйның ажылчын, албан хаакчыттарының составындан шалыпчылар, стахановчулар болгаш эгелекчилер өзүп үнген. Оларга Ф. Г. Маничев, О. Семис-оол, Д. Бавуу, Х. Канчыыр-оол, Я. Беспалов, Д. Уйнук-оол, В. Горбунов олар хамааржыр.

Чедип алдынган түннелдер бар болза-даа, дуржулга станциязы областың көдээ ажыл-агыйының негелделеринден хожудаарын үргүлчүлевишаан турарын болгаш шиитпирлетинмээн бүгү айтырыгларны бүрүнү-биле хаара тударын хандырып шыдавайн турарын демдеглээри чугула.

Тудугларның тургузуу эрги хевирлиг болуп турар. Олар дуржулга станциязының планнарының негелделерин хевир-даа, утка-шынардаа талазы-биле харыылап шыдавас апарган.

Мал ажылының талазы-биле күш-ажылдың чорудулгазы механизастатынмайн артары үргүлчүлеп турар.

Дуржулга станциязын ниитизи-биле мурнакчы, көргүзүглүг эртем-шинчилел албан черлериниң хүрээлеңинге тургузар төлээде, ол айтырыгларны шиитпирлээринче 1952 чылда бүгү хөренгилерни болгаш күжениишкиннерни салган турар.

А. КУКЛИН.

Масса-биле быжыг харылзаа Советтер ажылының чедиишкининиң үндезини

(Редакцияга келген чагааларның допчулалы)

Көдээ Советтерниң ажыл-чорудулгазының чедиишкининиң үндезини оларның масса-биле харылзаазының быжыында болур. Ажылчы чоннарның үүнүнге дыннангыр болуп, оларның санал оналынче кичээнгейни салыры, ажыл-агый, культура тургузуушкунунда бар четпестерни чайладырынче угланган айтырыгларны чогуур өйүнде дүрген шиитпирлээри болгаш ажылчы чоннарның чаагай амыдыралының өзүлдезиниң дугайында доктаамал сагыш салыры Советтерниң чугула хүлээлгези болур.

Эрзинден эш **М. Сагаан-оолдуң** бижээни болза, ол районнуң Сарыг-Булуң көдээ Соведи 1951 чылдың дургузунда Советтиң сессияларын 16 катап чыылдыргаш, аная депутаттарны, совет активти калбаа-биле кииришкин, суурнуң амыдыралынга хамаарышкан чугула айтырыгларны шиитпирлеп турган. Ол ышкаш чурттакчы чоннуң ниити хуралдарын үргүлчү чыылдырып, ажылчы чоннарның негелде хомудалдарын чогуур өйүнде шиитпирлеп турган.

Көдээ Советтиң депутаттары Сенги, Мөнге болгаш өскелер-даа боттарының ажыл чорудулгазының дугайында соңгукчулар мурнунга отчёттарын каш катап кылгылаан болгаш соңгукчуларның шүүмчүлелдиг саналдарын күүседир дээш чогуур хемчеглерни ап турар. Чаа-Хөл районнуң Кызыл-Даг суму Соведи 1951 чылдың дургузунда масса-дан хоорук ажылдап келген дугайын ол райондан эш **Х. Калбак** редакцияга бижээн. Суму Совединиң сессияларын бүдүн чыл дургузунда чүгле 6 катап чыылдырган. Суму Совединиң даргазы Байыс сессияларга тургузар айтырыгларның белеткелин багай кылып, суму Совединиң активи-биле ажылды шуут уткан турган. Депутаттар Окан, Бешкова олар боттарының соңгукчуларының мурнунга чаңгыс-даа катап отчёт кылбаан.

Ажылчы чоннарның негелде хомудалынче суму Соведи кичээнгей салбаан. Ажылчы чоннардан аная кирген билдириишкиннерниң кандыгдаа учёду чок, ынчангаш чеже билдириишкин, хомудалдар кирип турган, оларны канчаар шиитпирлеп турганыл деп чүве билдинмес.

Чурттакчы чоннуң ниити хуралдарын Кызыл-Даг суму Соведи чорудуп көрбээн. Сумунуң ажыл-агый, культура тургузуушкунунда база ында Шверник аттыг колхозтуң организас ажыл агыйында улуг четпестер бар.

Сүт-Хөл районда эш **Санданның** бижээни болза, ол районнуң Сут-Аксы көдээ Совединиң массалыг ажылы четпес чоруп келген. Сессияларны чыл дургузунда чүгле 8 катап, ажылчы чоннарның ниити хуралдарын 6 катап чыылдырган.

Көдээ Советтиң депутаттарындан ийи-ле кижи соңгукчулар мурнунга чаңгыс-чаңгыс катап отчёт кылган. Депутат эш Черменёв чүгле сессияларга аная олуржуп эртер боордан өске чурттакчы чон ортузунга кандыг-даа ажыл кылбайн турар.

Бии-Хем районнуң Алдыы-Тарлаг көдээ Соведи ажылчы чон масса-биле харылзааны быжыглаар, оларның үүнүн дыннаар талазы-биле 1951 чылдың дургузунда четпес ажылдап келгенин ол райондан эш **М. Кавааа-Сарыг** биске бижээн.

Депутаттарнын соңгукчулар мурнунга отчёдун организастаар ажылды суму Соведи чорутпаан, ынчангаш чаңгыс-даа депутат соңгукчулар мурнунга отчёт кылбайн турар.

Көдээ Советтиң сессияларын чыл дургузунда 7 катап чыылдырган, ол сессиялардан үндүрген шиитпирлерниң күүселдезинин хыналдазын кылбайн турар. Саң-хөө талазы-биле доктаамал комиссия (даргазы эш Доспан), мал, чер ажылының талазы-биле доктаамал комиссия (даргазы Чамзырай) бүдүн чыл дургузунда сессияларга чаңгыс-даа айтырыг белеткеп тургуспаан.

Чер-чер Советтеринге соңгулдалар үезинде берген чагыларын депутаттар ыяавыла күүсеткен турарын соңгукчулар олардан негээр эргелиг. Ол негелдеин күүседири көдээ (суму) Советтериниң бир дугаар чугула сорулгазы болур ужурлуг. Көдээ (суму) Советтери масса-биле чоок харылзаалыг турарынга болгаш оларның организас-массалыг ажылын экижидеринге райкүүскомнар боттуг дуза көргүзери чугула.

Улус демократиязының чурттарында

Совет Эвилелиниң бюджединиң дугайында „Дагунбао“ солуннуң бижип турары

ШАНХАЙ. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга алдар болдурган үүлде Шанхайның «Дагунбао» деп солунунуң бижип турары болза:

Күрүне бүрүзүнүң бюджеди ооң мөзүг-шынарын болгаш политиказын көргүзүп турар. Чыл бүрүде Совет Эвилелинде хүлээп ап турар бюджеттерден совет кижилерниң тайбыңга ынакшылдыг чүткүлдерин көрүп болур. Коммунизмниң улуг, тайбың тудугларын боттандырып турар күрүне—дайынга удур.

Совет Эвилелиниң бюджединиң чарыгдалдарының кол нуруузу тайбың экономиканы хөгжүдеринче, хөй-ниити болгаш культура тургузуушкунунче, улус чырыдыышкынынче, кадык камгалалче болгаш ажылчы чоннарның амыдыралының социал байдалдарын экижиде ринче угланган болуп турар. Совет улустуң «агрессчи чүткүлдери» дээр хопмегени нептередип турар дайынларның шуугаазыннарын бюджеттиң саннары долузу-биле сойгалап илереткен.

АКШ-ка баштаткан империализм лагериниң чурттарының бюджеттери мырынай өске болуп турар. Конгресске көргүзери-биле Трумэнниң киирген бюджеди делегейниң чаа дайынын өскүдериниң сорулгазын бодунуң мурнунда салып турар. АКШ-тың болгаш ооң чалчаларының шериг чарыгдалдарының түңү ол чурттарның төөгүзүнде көстүп көрбээн улуг хемчээлдерлиг болуп турар. Ынчангаш империализм лагериниң чурттарының бюджеттери дайын бюджеттери болур деп чүве оон тодаргай көстүр.

ССРЭ-ниң 1952 чылда бюджеди болза, капиталистиг системадан социалистиг системаның артык күштүүнүн чаа бадыткалы болур болгаш Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле чаа амыдыралды тургузуп турар совет улустуң тайбыңга ынакшылдыг чүткүлүнүн, база бүгү делегейге тайбыны туюлунга чедир камгалаар деп ооң шиитпирлииниң көргүзүү болур.

(СЭТА).

Кыдат ажылчыннарның чедиишкини

ПЕКИН. Кыдат солуннарның медээлеп турары болза, металл ажылдап кылырының мурнакчы совет методтарын шингээдип алыры дээш Кыдаттың бүдүрүлгелеринде шимчээшкиннер улам-на калбак болгаш массалыг характерлиг болуп турар. Март 6-да «Женьминьжибао» солунга парлаан Синьхуа агентилелиниң медээзинде чугаалап турары болза, Сонгу-Чөөн Кыдатта күрүненің 40 ажыг заводтарынга металлды ажылдап кылырының дыка хөй хевирлерин шингээдип алган. Ооң түңнелинде чүгле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедээн эвес, харын продукцияның шынары көскүзү-биле экижээн.

Чижээ, машина тудуунуң бирги заводунга ажылдың эрги методунуң үезинде 10 кезектерни ажылдап кылырынга ийи шак негетинип турган болза, чаа методтуң үезинде анаа чүгле 6 минута хереглегинип турар.

«Женьминьжибао» солуннуң ол ышкаш медээлеп турары болза, Мукденниң машина тудуунуң 17 заводтарының 600 ажылчыннары металл ажылдап кылырының чаа методтарын шингээдип ап, бо чылдың январының ортан үезинге чедир боттарының күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн барык-ла ийи катап бедиткен.

Металл ажылдап кылырының аргаларын шингээдип алганының ачызында Кыдаттың бүдүрүлгелеринде ажылчыннарның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү 5—10 катап өзүп турар.

(СЭТА).

Польша машина-трактор станциязы

ВАРШАВА. Варшава хоорайга Польшаның машина-трактор станцияларының ажылдакчыларының чөвүлел хуралы болган. Чөвүлел хуралга МТС-терниң директорлары болгаш политкилдистер удуртукчулары, агрономнар, эки трактористер болгаш бригадирлер, а ол ышкаш чер ажылдыг болгаш бүдүрүлгечи кооперативтерниң төлээлекчилери киришкен.

Чер ажылының министриниң оралакчызы Домогалдың болгаш МТС-терниң Төп эргелелиниң директорунуң политик талазы-биле оралакчызы Лашковскаяның часкы тарылга кампаниязының дугайында илеткелдерин чөвүлел хуралга таныжып көрген.

Президент Болеслав Берут чөвүлел хуралга чүве чугаалааш, көдээни социалистиг ёзу-биле чаартып тургузарынга МТС-терниң канчаар-даа аажок улуг ролюн демдеглээн.

Күш-ажылдың чаа, улам болбаазыратынган методтарының мурнакчылары болурунче, улам бедик дүжүттерни чедип алырынче МТС-тер ажылдакчыларын Берут кыйгырган.

МТС-терниң эң эки трактористеринге, бригадирлеринге болгаш удуртур ажылдакчыларынга 1951 чылда чедиишкиннiг ажылы дээш орденнерни чөвүлел хуралдан тывыскан.

(СЭТА).

В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның Чогаалдары венгр дылда

БУДАПЕШТ. Иосиф Виссарионович Сталинның допчу намдарының дөрткү үндүрүлгези венгр дылда үнген. Чаа үндүрүлгениң тиражы 50 муң кезек. Иосиф Виссарионович Сталинның допчу намдарының бүгү үндүрүлгелериниң ниити тиражы 250 муң кезек чедип турар.

Венгр-совет найыралдың айының эрттип турарының үезинде «Сикра» деп ном үндүрер чер В. И. Ленинниң Чогаалдарының 24-кү томун; И. В. Сталинның Чогаалдарының сески томун база парлап үндүрер. Эш И. В. Сталинның тайбың камгалалының болгаш ССРЭ-ниң тайбың политиказының айтырыгларының талазы-биле чугааларын киирген «Сталин тайбың дээш» деп чыылданы парлаарынга белеткенип турар. И. В. Сталинның «Ленинизмниң айтырыглары» деп чугаалы чаа үндүрүлге-биле парлатынып үнер.

(СЭТА).

Албанияда улус өөредилгези

ТИРАНА. Демократтыг Албанияда улуг кичээнгей улус өөредилгезинче салдынган. Эрткен чылын чуртка 2.060 эге школалар ажылдаан. Ыяавыла өөренир эге өөредилгеге школа назылыг бүгү уруглардың 99 хуузу хаара туттунган. 222 чеди чыл школаларында барык-ла 24 муң уруглар өөренип турар.

1951 чылдың дургузунда 36 муң ажыг кижи бижикке өөренген.

Бо чылын өөредилгеге 1221 миллион лекти (акша) үндүрген. Ол болза, 1951 чылдың деннелинде 84 хуу хөй болуп турар. Ортумак өөредилге черлеринде өөреникчилерниң саны барык-ла бүдүн чартык катап улгаткан.

(СЭТА).

Албанияның Улустуң хуралының үшкү сессиязының шиитпири

ТИРАНА. Албанияның Улус Республиказының Улустуң хуралының үшкү сессиязының үндүрген хоойлулары болза, Албанияның Улус Республиказының хоойлу дүрүмнерин оон-даа улам демократчыдар дугайын херечилеп турар. Сессия болза, элээн каш чаа хоойлуларны бадылаан болгаш чамдык бар хоойлуларга өскерилгелерни киирген.

Истелге чурумунуң дугайында, улус советтериниң соңгулдаларының дугайында болгаш ыяавыла эге өөредилге дугайында чаа хоойлуларны бадылаан. Улустуң хуралы күш-ажылдың курлавырларын тургузар дугайында хоойлуну база бадылаан, бо хоойлу ёзугаар фабрика-завод болгаш ус-дарган училищелеринге 6 айдан 2 чыл чедир хуусаа-биле янзы-бүрү эртемниг аныяк ажылчын кадрларны улус ажылагыйынга белеткээн турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының март 8-те дамчыткан медээзинде чугаалап турары болза, Кореяның Улустуң армиязының кезектери кыдат улустуң эки-турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле дайзынга удур камгалалдың тулчуушкуннарын чорударын үргүлчүлеп турар.

Март 7-де болгаш 8-те дайзын тус-тус черлеринге ужур-дузалыг атакаларны фронтунуң аңгы-аңгы участоктарынга чоруткан. Улустуң шериглери дайзынның дириг күжүнге болгаш техниказынга чидиригларны таварыштырбышаан, дайзының атакаларын ойтур шапкан.

Март 8-те дайзының самолёттарын кедеп адар адыгжы-аңчылар дайзының ийи самолёдун аңдара аткан.

* * *

ПХЕНЬЯН. Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының март 9-та медээлээни болза, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки турачы кезектериниң сырый деткимчези-биле камгалалдың тулчуушкуннарын эрги туруштарга чорударын үргүлчүлеп турар.

(СЭТА).

Америк империалистерниң бактериологтуг чепсек ажыглаан районнарында халдавырлыг аарыгларга удур демисел отрядтарының ажыл чорудулгазы

ПХЕНЬЯН. Америк интервентилерниң ажыглаан бактериологтуг чепсээнге удур калбак демисел Кореяның Улус-Демократтыг Республиказының бүгү районнарында чоруп турар. Хоорайларда болгаш суурларда халдавырлыг аарыгларга удур отрядтар ажылдап турар, ол отрядтарны халдавырлыг аарыгларны болдурбас талазы-биле күрүненің онза комитеди удуртуп турар.

Мурнуу Пхеньян, Хванхэ, Канвон, Мурнуу Хамген можуларынче болгаш бактериялар халдадып каан курттар нептереткен өске-даа районнарже халдавырлыг аарыгларга удур демисел чорудар отрядтарны чоруткан ының дугайын Кореяның Төп телеграф агентилели дыннаткан. Үстүнде айыткан районнарны карантиннээн. Мурнуу Хамген можунуң Кондон уездиде Со деп суурда турар кол отряд халдавырлыг аарыгларның бактерияларын халдадып каан курттар-биле демиселди чорудуп турар. Тэдонган хемниң бажында районнарже америк самолёттарының октаан курттарын долузу-биле узуткаан. Канвон болгаш Кванхэ районнарда халдавырлыг аарыглыг курттарны дүргени-биле узуткап турар.

(СЭТА).

Америк империалистер Кореяда бактериологтуг чепсекти ажыглавышаан турар

ПХЕНЬЯН. Март 7-де Пхеньян хоорайның үш кварталдарынга америк самолёттар янзы-бүрү бактериялар халдадып каан курттарлыг бомбалар октагылаан. Ында сээктер, ымыраалар болгаш оон-даа өске курттар бар болган. Ол бомбаларны даштындан ногаан будук-биле будуп каан чуга металлдан кылган, база иштии чарыында дөрт кезек кылдыр өрээлдеп каан болган. Черге дүшкеш бомба ажытына бээрге оон ымыраа, сээктер ужуп үне бээр турган.

Пхеньянның улус комитеди болгаш халдавырлыг аарыгга удур демиселдиң хоорай эргелели бактериологтуг америк чепсекке удур хемчеглерни ап чоруткулаан.

(СЭТА).

Америк империалистериниң Кореяда бактериологтуг чепсекти ажыглап турарынга делегейниң улустары удурланып турар

АЛБАНИЯ

ТИРАНА. Америк империалистериниң Кореяда бактериологтуг чепсекти ажыглап турарынга Албанияның ажылчы чоннары шиитпирлиг удурланып турар. Энвар Ходжа аттыг септелге заводунуң, ыяш чазап кылыр Мисто Маме аттыг фабриканың ажылчыннар коллективтери, дагтывыш үлетпүрүнүң профэвилелиниң Төп чөвүлели болгаш өске-даа хөй-ниити организациялар КНО-нуң секретариадынче удурланыышкынның телеграммаларын чоруткулаан. Ол телеграммалар болза, америк империалистерниң араатанзыг кем-буруулуг херектерин шуут болдурбазы-биле шиитпирлиг киржирин КНО-дан негеп турар.

ВЬЕТНАМ

ШАНХАЙ. Вьетнамның информация агентилелиниң Соңгу Вьетнамдан дамчытканы болза:

Америк империалистерниң Кореяда бактериологтуг чепсекти ажыглааны бүгү вьетнам улусту ханызыбиле киленнеткен. Вьетнамның бүгүниити күш-ажыл конфедерациязы, профэвилелдериниң Бүгү-делегей—федерациязынче телеграмма чоруткан, ында чугаалап турары болза:

«Америк ипмериалистерниң кижи төрелгетенниң төөгүзүнде дөмейлежир чүвези чок, чаа кем-буруулуг херээнге удур бодунуң киленнээшкинин илеретпишаан, вьетнам ажылчыннар болза, француз болгаш америк империалистерге удурланыышкынны улам күштелдирер дээш Вьетнамның бүгү улузун улам сырый катыштырар.

Вьетнам херээженнерниң Эвилели, вьетнам аныяктарның Федерациязы, вьетнам аныяктарның Эвилели, вьетнам студентилерниң Эвилели, Вьетнамның катышкан национал фронтузунуң (Льен-Вьет) Национал комитеди болгаш тайбың камгалалының Вьетнам комитеди база шакла ындыг удурланыышкыннарны кылгылаан.

(СЭТА).

БАРЫЫН ГЕРМАНИЯ

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, тайбың дээш демиселчилерниң немец комитеди америк шериглериниң Кореяда бактериологтуг чепсекти ажыглааны-биле холбаштыр медеглел кылган, ында мынча деп турар:

«Чөптүг эвес чылдактар хап алгаш, Кореяга тайбыңчыдылганы доктаадырындан америк интервентилериниң дээди командылалының чүге ойталап турганы ам билдингир апарган.

Төнчүзү чок хилинчектиниишкинни көрүп эрткен маадырлыг корей улус чаа халдаашкынны база-ла ойтур шаап шыдаар. Америк агрессияның алдар чогу-биле буурап дүжерин чаа-чаа кем-буруулуг чоруктарны үүлгедип турары камгалап шыдавас.

Бактерияларны хереглээнин буруу шавар болгаш ону соксадырын, а ол ышкаш Кореяда дайынның дүрген доостурун чедип алыр сорулга Барыын Германияда тайбың дээш шимчээшкинниң мурнунда салдынган».

Медеглелдиң түңнелинде чугаалап турары болза: «Германияның чаңгыс-аай чоруун тайбың аргабиле катап тургузарын, Германиябиле тайбың керээзин чарарын, оонбиле кады бүгү эжелел шериглерин үндүрерин бис база катап негеп тур бис».

(СЭТА).

ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының чурттарынга алдар болдурган ужуражыышкын

ДЕЛИ. Совет Эвилелиниң өңнүктериниң Ниитилелиниң болгаш инди-кыдат найырал эвилелинин инициативазы-биле Калькуттага Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының чурттарының кинематографиязының делегей кино-фестивалында киржип турар ажылдакчыларынга алдар болдурган ужуражылга тургускан. Ужуражылгага 15 муң кижи киришкен. Индириң төвүнде эш И. В. Сталинның скульптуразын тургускан турган. Совет Эвилели кижиге ынакшылдыг чоруу-биле индийлериниң үректеринче ханы синникен деп ужуражылгага турган Сатьендранат Мазумдар чугаалаан. Дайынга удур, тайбын дээш демиселге Совет Эвилелиниң удуртукчу ролюн айытпышаан, Мазумдар болза, тайбың дээш, эки амыдырал дээш демиселче индийлерниң катыжып турарын демдеглээн.

Депшилгелиг театрларның индий ассоциязының кежигүннери артистер төлээлерге байыр чедирип, национал ырылар болгаш танцылар күүсеткеннер. Чогаалчылар Нирмал Бхаттатчартья, Хирен Мукерджи болгаш өскерлер-даа байыр чедирип үүве чугаалааннар.

Совет кинематография төлээлериниң даргазы эш Семёнов үүве чугаалааргa, митингиниң киржикчилери «Инди-совет найыдрал делгерезин!», «Эш Сталин делгерезин!» деп кыйгырыглар салып турган.

Индирге кыдат төлээлериниң баштыны үүнүп кээрге, Мао Цзе-дунга болгаш инди-кыдат найыралга алдар болдурган кыйгы үннер чаңгыланып турган.

(СЭТА).

Инди-кыдаттың улустарының амыдыралынга алдарлыг хүн

ШАНХАЙ. Март 4-те Вьетнамның улузу вьетнам ажылчын аңгының партиязы— Вьетнамның күш-ажыл партиязының (Лао-Донг) болгаш Вьетнамның, Камбоджиниң, Лаостуң катышкан национал фронтузунуң тургустунганындан бээр бир чыл оюн демдеглеп эрткен. Француз болгаш америк империалистерге удур маадырлыг демиселди чорудуп турар Инди-Кыдаттың хосталгага ынакшылдыг улустарынга ол болуушкун дыка улуг ужурдузалыг.

Чуртка ажылчын аңгының партиязын тургусканы болгаш Вьетнамның, Камбоджиниң, Лаостуң улустарын катыштырганы болза, француз колонийжилерни болгаш америк интервентилерни Инди-кыдаттың улузунуң тиилээринге бүзүрелди быжыглаар деп Лао-Донг партияның Төп комитединиң вьетнам улуска, армияга болгаш партияның кежигүннеринге байырлал холбаштыр чоруткан кыйгырыында чугаалап турар.

Империалистиг эжелекчилерге вьетнам улустуң удурланыышкынының улам улгадып келгенин, база дайзындан хосталган девискээрге чаа амыдыралды тургузар талазы-биле Вьетнамның улузунуң чыл дургузунда чедип алган улуг чедиишкиннерин Лао-Донг партияның ТК-зы бодунуң кыйгырыында демдеглеп турар.

Лаостуң болгаш Камбоджиниң улустарынга улам идепкейлиг дузалаарынче, Францияның ажылчы чоннары-биле болгаш француз колониялларның улустары-биле, Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының чурттарының улустары-биле чаңгыс-эпти быжыглаарынче Вьетнамның улузун Лао-Донг партияның ТК-зы кыйгырган.

Алдарлыг хүнге холбаштыр вьетнам улустуң бүгү кезектериниң төлээлекчилери, вьетнам Улустуң армиязының дайынчылары болгаш офицерлери болза, Лао-Донг партияның Төп комитединиң болгаш Вьетнамның, Камбоджиниң, Лаостуң катышкан Улус комитединиң адрестеринче хөй санныг патриотчу чагааларны чорутканнар. Бодулуң төрээн чуртунуң хосталгазы болгаш чечектелиишкини дээш демисежиринге беленин олар ол чагааларда илередип турарлар.

(СЭТА).

Америк тайбың талалакчыларының болур деп турар континентальдыг конгрезиниң дугайы

МОНТЕВИДЕО. Реакцияның талазындан улуг бергелерни болгаш шаптыктаашкыннарны таварыштырып турза-даа, америк тайбың талалакчыларының континентальдыг конгрезинге белеткел ажыллары чедиишкиннiг доступ турар.

Ол конгрессти Бразилияга эрттирерин бразиль чазак чөпшээревейн хораан болган ужурунда, америк тайбың талалакчыларының континентальдыг конгрезин Уругвайның найсылалы Монтевидеога мурнунда айыткан хуусаа — март 11-ден 16-га чедир эрттирер деп Уругвайның белеткел комиссиязының саналын хүлээп алган. Конгрессти белеткээриниң болгаш эрттиреринiң талазыбиле Рио Де Жанейродан Монтевидеоже көшкен инициативтиг комиссияның секретариадынга болур деп турар конгрессти хөй-ниитиниң калбаа-биле деткип турарын илередип турар дыка хөй санныг чагааалар, телеграммалар соксаал чокка кээп турар. Оларны янзы-бүрү организациялар, кижилер болгаш чурттакчыларның үүл бүрү кезектери чорудуп турар. Тайбың дээш демисел болза, партийжи демисел эвес болур деп Бразилияның федеральдыг округунуң ажылчы чоннарының профэвилелдериниң катыжыышкыны америк тайбың талалакчыларының континентальдыг конгрезин деткип турарының дугайында чагаазынга бижээн. Тайбың дээш демиселге дайынның дузазы-биле эндере ажыккончаалар алырын сонуургавайн-на турар кижилер шуптузу киржир. Америк тайбың талалакчыларының континентальдыг конгрезин бүгү тала-биле деткип, беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбың Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга хол үжүктерин чыырының талазы-биле компанияны күштелдириринче кыйгырыг-биле ол чагаа доозулган.

(СЭТА).

Делегейниң экономика чөвүлел хуралынга

ТОКИО. Япон парлалганың дыңнадып турарын ёзугаар алырга, парламент депутады Миякэси, үлетпүр ээзи Хоаси болгаш депшилгелиг эртемдээн болгаш чогаалчы Хирано олар катышкан медеглел чарлааннар. Делегейниң экономика чөвүлел хуралынга киржири-биле Москваже баарда оларга паспорттар бээрин ол медеглелде негеп турар. Ол хуралдың киржикчилеринге паспорт тыпсырындан делегейниң чаңгыс-даа чүргү ойталавайн турар деп олар боттарының медеглелинде демдеглеп турар.

(СЭТА).

Чаа француз чазактың составы

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилелиниң медээлеп турарын ёзугаар алырга, Антуан Пиней болза, чазакты тургускаш, ооң составын республиканың президентизи Венсан Ориольга март 8-те чедирген.

Чазактың составында киргеннер болза: министрлер чөвүлелиниң даргазы болгаш саң министри— Антуан Пиней («хамаарышпас» партиядан); министрлер чөвүлелиниң оралакчы даргазы—Анри Кэй (радикал); иштики херектер министри—Шарль Брюн (радикал); национал камгалалының министри Рене Плевен (ЮДСР —«удурланыышкынның демократтыг болгаш социалистиг эвилели»); даштыкы херектер министри — Робер Шуман (МРП—«улусчу-республиканчы шимчээшкин») болгаш өскелер-даа киргеннер.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 8—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының, — 4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б00966 Облкүүскомнуң типографиязы.